

Пралетарыі ўсіх краін, аднайцеся!

Літаратура і Мастацтва

№ 2 (2996)
11 студзеня 1980 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Выдаецца з 1932 г.
Цана 8 кап.



Прыпеўкі. (Удзельніцы агітбрыгады Карэліцкага раённага Дома культуры сакратар-машыністка Надзея Маныла і насір гарадской аптэкі Таццяна Варановіч).
Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫЯ ЧЫТАННІ

«СПРАВА ЛЕНІНА ЖЫВЕ І ПЕРАМАГАЕ»

Прыкметнай асаблівасцю гэтага, завяршаючага года дзесятай пяцігодкі з'яўляецца падрыхтоўка і святкаванне 110-ай гадавіны з дня нараджэння У. І. Леніна.

Працоўныя нашай рэспублікі разам з усімі народамі СССР рыхтуюцца да 110-ай гадавіны з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна як да самага вялікага свята. З кожным днём нарастае працоўная і грамадска-палітычная актыўнасць у калектывах, памнажаюцца намаганні народа ў барацьбе за выкананне рашэнняў XXV з'езда КПСС, лістападаўскага (1979 г.) Пленума ЦК КПСС, планаў і сацыялістычных абавязальстваў завяршаючага года і дзесятай пяцігодкі ў цэлым.

У год ленінскага юбілею асабліва ўзрастае імкненне нашага народа да глыбокага вывучэння работ Маркса, Энгельса, Леніна, гістарычнага вопыту КПСС. У сувязі з гэтым важнае значэнне набываюць грамадска-палітычныя чытанні «Справа Леніна жыве і перамагае», якія адкрыліся 8 студзеня ў Мінску. Яны праводзяцца ЦК Кампартыі Беларусі, Мінскім гарадскім камітэтам КПБ, праўленнем таварыства «Веды» БССР.

Уступным словам чытанні адкрыў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі П. М. Машэраў.

З лекцыяй «Ленінізм — рэвалюцыйны сцяг нашай эпохі» выступіў член ЦК КПСС, віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук СССР, акадэмік П. Н. Федасееў.

На Ленінскіх чытаннях прысутнічалі члены і кандыдаты ў члены Бюро ЦК КПБ, партыйны і савецкі актыў, ідэалагічныя работнікі горада Мінска, ветэраны партыі і Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, перадавікі вытворчасці.

Ленінскія чытанні будуць праводзіцца штомесячна.

БЕЛТА.

ВЫСОКІ ДАВЕР НАРОДА

Працягваецца важнейшы этап выбарчай кампаніі — вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты.

На перадвыбарным сходзе калектыву Мінскага завода ацяпляльнага абсталявання кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Фрунзенскай выбарчай акрузе вылучаны дэпутат Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага Яўген Александравіч Глебаў.

Кандыдатам у дэпутаты вышэйшага органа дзяржаўнай улады рэспублікі па Дрыбінскай выбарчай акрузе агульны сход калектыву саўгаса «Дрыбінскі» Горацкага раёна назваў галоўнага рэдактара часопіса «Полымя» Канстанціна Ціханавіча Кірзенку.

Народны пісьменнік БССР Андрэй Ягоравіч Макаёнак вылучаны кандыдатам у дэпутаты вышэйшага органа дзяржаўнай улады рэспублікі па Старарудненскай выбарчай акрузе на перадвыбарным сходзе калектыву калгаса імя Кірава Жлобінскага раёна.

Калектыв Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы назваў сваімі кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Серабранскай выбарчай акрузе кандыдата ў члены Палітбюро ЦК КПСС, міністра культуры СССР Пятра Нілавіча Дзямічова і артыстку Лілію Міхайлаўну Давідовіч.

Калгаснікі калгаса імя Дзімітравіча Віцебскага раёна назвалі сваімі кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Суражскай выбарчай акрузе міністра культуры БССР Юрыя Міхайлавіча Міхневіча.

Рабочыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі і служачыя саўгаса «Вейна» Магілёўскага раёна вылучылі кандыдатам у дэпутаты вышэйшага органа дзяржаўнай улады Беларусі па Вейненскай выбарчай акрузе беларускага скульптара, народнага мастака СССР, правадзейнага члена Акадэміі мастацтваў СССР Заіра Ісакавіча Азгура.

На перадвыбарным сходзе ў калгасе імя Гагарына Лідскага раёна кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета рэспублікі па Беліцкай выбарчай акрузе вылучаны пісьменнік Аляксандр Амаросевіч Лужанін-Каратай (Максім Лужанін).

Зараз у рэспубліцы праходзяць акруговыя перадвыбарныя нарады. Іх удзельнікі аднадушна падтрымліваюць кандыдатаў непарушнага блока камуністаў і беспартыйных, вылучаных працоўнымі калектывамі ў вышэйшы орган дзяржаўнай улады Беларускай ССР. Наряды праходзяць пад знакам усенароднай барацьбы за дастойную сустрэчу 110-ай гадавіны з дня нараджэння У. І. Леніна, паспяховае выкананне заданняў дзесятай пяцігодкі.

ПРАДЫКТАВАНА СЕННЯШНІМ ДНЁМ



Гомельскі абласны драматычны тэатр адзначыў саракагоддзе з дня адкрыцця першага сезона, які пачаўся ў канцы 1939 года, калі ў горад прыехаў выпуск тагачаснага Дзяржаўнага інстытута тэатральнага мастацтва імя А. В. Луначарскага (мастацкі кіраўнік — народны артыст СССР П. Леанідаў). Калектыву шануе і развівае свае традыцыі, першай спад якіх з'яўляецца імкненне

адлюстроўваць надзвычайныя пытанні сучаснага жыцця. На юбілейнай афішы пачаў з назвамі твораў класічнай драматургіі пазначаныя п'есы савецкіх аўтараў.

На здымку: сцэна са спектакля «Жорсткія гульні» А. Арбузава (артысты Г. Вевер і В. Веднашэя ў ролях Нэл і Мікіты).

Фота У. ТКАЧЭНКІ.

ЧУЙНЫ ВОДГУК ЧАСУ

У трэці раз прыйшоў да рэспубліканскага чытача публіцыстычны зборнік «Сучаснік», які выпускае выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Адкрываецца «Сучаснік» вялікай фотападкавай «Спыніся, імгненне». Пра будзень рэспублікі, пра яе сённяшні і учарашні дзень, пра цікавыя моманты з нашай паўсядзённасці расказваюць мовай фота В. Аляшкевіч, В. Ждановіч, В. Жук, Р. Кадэц, А. Калыда і А. Мікалаеў.

Наступны раздзел — «Вякі і пакаленні». З цікавымі матэрыяламі тут выступаюць В. Казько — «Хлопец з вёскі Белае» і М. Карпенка — «Камісарскі сад».

«Нечаканае Палессе». «Яўхімаў сын», «Хлеб і мужнасць» — гэтыя паэмы М. Шыманскага, У. Ліпскага і Л. Левановіча прапанаваюць у раздзеле «Тваё сёння».

І заключны раздзел — «Думаем, раімся, спрачаемся». Вострую, па-сапраўднаму публіцыстычную, у нечым дыскусійную гаворку вядуць В. Вітка — «Ліць школьных звяноў», М. Кірылаў — «Жыццёнае асяроддзе», С. Алексіевіч — «Як каццярына ў горад ездзіла», В. Якавенка — «Зямля, з якой разам рос».

Характэрная асаблівасць трэцяга выпуску «Сучасніка» ў тым, што ў ім дадзена і слова паэзіі. З вершамі выступаюць П. Панчанка, Р. Барадулін, П. Макаль, У. Някляеў.

Добра ўспрымаецца таксама падборка газетных публікацый «Этапы вялікага шляху» — своеасабліва хроніка жыцця рэспублікі ў дваццаці трыццаціх, саракавых, пяцідзясятых, шасцідзясятых і сямідзясятых гадах.

Галоўны рэдактар зборніка — В. Якавенка, укладальнік — А. Казловіч.

М. ГЕЛЬСКІ.

ІХ ЯДНАЕ ЛІТАРАТУРА

Па чацвяргах, адзін раз у месяц, вось ужо многа гадоў збіраюцца ў рэдакцыі славянскай раённай газеты «Шлях Лычча» людзі, якіх аб'ядноўвае адна вялікая любоў — любоў да літаратуры. Рабочыя, інжынерны, школьнікі, людзі самага рознага ўзросту прыходзяць сюды, каб падзяліцца думкамі, прачытаць свае новыя творы, паслухаць таварышаў па пярэ.

Літаратурнае аб'яднанне з'яўляецца пазаштатным аддзелам газеты. На яе старонках чытачы ўпершыню пазнаёміліся з творамі членаў літаб'яднання Аляксандра Гурко, Аляксандра Лешчанкі, Віктара Вародзіча, Галіны Мехадунок і іншых.

Частымі гасцямі членаў літаб'яднання з'яўляюцца беларускія літаратары.

А. ВЯЛІЧКА.

КАПЭЛА РЫХТУЕЦЦА ДА СВЯТ

Новыя канцэртныя праграмы, прысвечаныя 110-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна і 35-ай гадавіне Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, рыхтуе Народная харавая капэла Брэсцкага клуба чыгуначнікаў. У іх увайдзе песні часоў рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, памятных гадоў Вялікай Айчыннай.

Капэла ндаўна адзначыла сваё 25-годдзе. За гэтыя гады ў самадзейных артыстаў нямала творчых удач. Іх майстэрствам захапіліся аматары харавых спеваў Масквы і Кіева, Мінска і Таліна, іншых гарадоў нашай краіны. Тройчы калектыву гаспадарылі ў Польскай Народнай Рэспубліцы.

ЧАСОПІСЫ Ў СТУДЗЕНІ

«ПОЛЫМЯ»

Нумар адкрываецца вершам В. Макарэвіча «Новы год». Паэзія прадстаўлена таксама вершамі Л. Яўменава, К. Камейшы, паэмай Н. Тулупавай «Быццам страля, баявая ластаўка».

Змешчаны пачатак рамана А. Савіцкага «Зямля не раснажа», апавяданне Я. Скрыгана «Сяргей Фамін і яшчэ нехта», падборка «З бяззаўскай хронікі» В. Гігевіча — «Калі пойдзе снег».

У раздзеле «Публіцыстыка» — артыкул А. Ясінскага «Партыя Леніна — партыя міру». Друкуюцца нарыс Г. Васілеўскай «Побач на стаўнік», артыкулы С. Шароцкага «Інтэграцыя ў вёсцы», У. Міхнюка «Узараныя межы».

У раздзеле «Крытыка і літаратуразнаўства» прапанаваюць артыкулы У. Гніламедава «Ён не ўміручы — як народ», М. Мушынскага «Беларуская тэатэлогія: набыты, праблемы», С. Гаўрусёва «З высокага перавалу», У. Юрэвіча «Неўтаймаванасць таленту».

Кнігі Я. Брыля «Золан, убачаны здалёк», «Беларуская дакастрычніцкая драматургія», Х. Чэрні «Ажаніся, не журыся», А. Сімурава «Толькі адна прывілея» рэцэнзуюць М. Гіль, Т. Гарошчанка, Н. Лісоўская, Я. Хвалей.

УРОКІ Ў КАРЦІННАЙ ГАЛЕРЭІ

Першыя ўрокі жывапісу правялі ва ўласнай карціннай галерэі навушчэнцы Мастоўскай дзіцячай школы мастацтваў. Таю магчымаць ім прадставілі супрацоўнікі Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, якія падарылі вучням больш чым сто работ сучасных беларускіх майстроў жывапісу, графікі і

скульптуры. Разам з работамі прафесійных майстроў пэндзля і рэзка ў экспазіцыі прадстаўлены малюнкi, жывапісныя палотны, кераміка, аплікацыі, распіскі па тканіне і дрэве, выкананыя навушчэнцамі аддзялення вывучэнчага мастацтва школы.

БЕЛТА.

РАДАСЦЬ ЗЯМЛІ

Некалькі дзесятаў жывапісных палотнаў, эцюдаў, наюрмортаў, выстаўленых у зале Саюза мастакоў, непрыкметна, спакваля сплітаюцца ў нешта адзінае, вялікае, светлае і пшчотнае, вельмі мілае для беларускай душы. Гэта — пачуццё радасці за сваю Радзіму, за зямлю нашых бацькоў — ціхую і мудрую, за сённяшняю зямлю — новую і светлую.

Такое ўражанне застаецца па-

сля наведання выстаўкі твораў мастака Сцяпана Адамавіча Андруховіча, прысвечанай яго сямідзесяцігоддзю.

У цэнтры экспазіцыі — вялікі партрэт Янкі Купалы. І здаецца, што мудры, спанойны і ўпэўнены пагляд народнага песняра абдымае зямлю, якую ён блізка любіў і апяваў у сваіх творах і над якой зараз лунае радасць, упэўненасць і добрая надзея.

СУСТРЭЧА СА ШКОЛЬНІКАМІ

Творчая сустрэча артыстаў Белдзяржфілармоніі са старшакласнікамі мінскіх школ адбылася ў рэспубліканскім Доме работнікаў мастацтваў.

Творы, якія выкарыстала артыстка філармоніі Рэгіна Дамброўская ў літаратурнай кампазіцыі «Што такое мы?», з усёй шчырасцю пераконваюць: не будзь абываемым, жыві напоўненым жыццём, дары людзям добро і цяпло...

Р. Дамброўская прачытала вершы савецкіх і замежных паэтаў, урывак з казкі Антуана

на дэ Сент-Экзюперы «Маленькі прынц», пазнаёміла прысутных з вялікімі дзіцячымі жамтамі, вершамі для маленькіх.

На сустрэчы выступіў таксама артыст арыгінальнага жанру Геннадзь Яцкоўскі, які паказаў шэраг цікавых нумараў.

Сустрэчы артыстаў са школьнікамі ў Доме работнікаў мастацтваў сталі традыцыйнымі. У дні школьных канікулаў старшакласнікі тут пазнаёміліся з новымі работамі Беларускіх майстроў сцэны, артыстамі эстрады, музыкантамі.

«ПРЫРОДА БЕЛАРУСІ»

Такі календар упершыню ў рэспубліцы выпусціла выдавецтва «Полымя» на беларускай мове. Тут змешчаны матэрыялы аб разнастайнасці ландшафтаў, багатым раслінным і жывёльным свеце, аб усім тым, што складае непарторную ў сваёй прыгажосці прыроду Беларусі.

У календары даецца кароткая, але данладная характары-

стыка «жыцця» ўсіх месяцаў года, расказаваецца пра флору і фауну беларускіх запаведнікаў: Бярэзінскага, Прыпяцкага і аднаго са старэйшых запаведнікаў свету — Белавескію пушчу; змешчана разнастайная інфармацыя пра шматлікія заказнікі, створаныя на тэрыторыі нашай рэспублікі.

Календар багата ілюстраваны калярвымі фотаздымкамі.

ПЕРАМОЖЦЫ АГЛЯДУ-КОНКУРСУ

Звыш 1200 выставак-продажаў, сотні свят кнігі і кніжнічых базараў праведзена ў Беларусі за час Усесяюзнага агляду-конкурсу па прапагандае і распаўсюджванні сельскагаспадарчай літаратуры, які праходзіў са студзеня па снежань 1979 года. Праведзены літаратурныя вечары і канферэнцыі чытачоў, адкрыты рад новых кніжнічых магазінаў, скомплектавана для працаўнікоў вёскі амаль 11 тысяч бібліятэчак. А кніжнічымі магазінамі сумесна з актывістамі таварыства кнігалюбаў праддзена розныя друкаваныя вы-

данняў сельскагаспадарчай тэматыкі больш чым на 650 тысяч рублёў.

У агляду-конкурсе прымалі ўдзел усе абласныя і раённыя спажывецкія таварыствы, шматлікія арганізацыі кнігалюбаў. Яго пераможцамі ў рэспубліцы прызначаны Гомельская абласная арганізацыя Добраахотнага таварыства кнігалюбаў БССР, Мінскі аблканпікнагадаль, Вілейская раённая арганізацыя аматараў кнігі і Маладзечанскага райпо. Названы і лепшыя сярод грамадскіх распаўсюджвальнікаў.

БЕЛТА.

ГОРДАСЦЬ САВЕЦКАГА МАСТАЦТВА

Хвалюючым святам мастацтва стаў юбілейны вечар народнай артыстыкі СССР, лаўрэата Ленінскай прэміі Галіны Сяргееўны Уланавай. Ён адбыўся 8 студзеня ў Вялікім тэатры Саюза ССР. Больш як 35 гадоў звязаны з гэтай сцэнай жывіць творчасць праслаўленай балерыны.

Высока ацаніла Радзіма творчы подзвіг артыстыкі за выдатныя заслугі ў развіцці савецкага харэаграфічнага мастацтва Герой Сацыялістычнай Працы Г. С. Уланова ўдасцоена ордэна Леніна і другога залатога медала «Серп і Молат». З гэтай узнагародай яе сардэчна павіталі ўдзельнікі юбілейнага вечара.

На імправізаваным экране прайшлі кінакадры, на якіх зазнята Уланова ў розныя гады творчай жывіць, у ролях, што прынеслі ёй сусветную славу. Прагучалі словы гарачай падзякі балерыне, чыё мастацтва вызначыла цэлую эпоху ў гісторыі харэаграфіі.

На вечары ў гэты кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, міністра культуры СССР П. Н. Дзямічаў. Прысутнічаў Генеральны сакратар ФКП Ж. Маршэ.

Быў паказаны балет «Шчаўкунчык», у якім галоўныя партыі выканалі Кацярына Мансімава і Уладзімір Васілеў — вучні Г. С. Уланавай.

ТАСС.

«МАЛАДОСЦЬ»

Паэзія прадстаўлена вершамі У. Папковіча, М. Трафімчука, М. Мінчані, паэмай У. Някляева «Даведка аб нараджэнні».

Змешчаны апавяданне А. Канадуба «Лютаскай замечцо», абразкі Ф. Янкоўскага, другая частка рамана У. Караткевіча «Чорны заман Альшанскі».

У раздзеле «Публіцыстыка» — артыкул сакратара ЦК ЛКСМБ Л. Кісялёвай «Пад зорнай дзяцінства», нарыс А. Бароўскага «Узыходжанне» і іншыя матэрыялы.

Уражанні ад паездкі ў ЗША дзельца В. Мацкевіч — «Без рэкламных агнёў». НТР і маладая беларуская проза — тэма артыкула А. Сідарэвіча «На пераломе».

Сяброўскае слова пра М. Аўрамчыка ў сувязі з 60-годдзем гаворыць А. Пысін — «З вясны жураўлінай».

Кнігу паэзіі Г. Пашнова «Дыстанцыя небяспечна» рэцэнзуе М. Губернатар.

Успамінамі пра А. Пальчэўскага дзельца С. Грахоўскі — «Чаго не паспеў сказаць...» (публікацыя прыўрочана да 75-годдзя з дня нараджэння празаіка).

М. Ганчарык піша пра Д. Манюшку, дзядзьку С. Манюшкі — «Там, дзе была мяжа...»



Любязь гродзенцы народны ансамбль танца «Раніца». Фота Я. ШТОПА.

ПАД НЕБАМ ГРУЗІЇ

На працягу месяца ў невялікім грузінскім гарадку Тэжолэ праводзіўся ўсесаюзны творчы лагер жываліцаў. Трыццаць мастакоў з трынаццаці саюзных рэспублік знаёміліся з вядомымі старажытнымі помнікамі гісторыі, культуры, архітэктуры Грузіі, яе людзьмі — вінаградарамі і рабочымі, жывёлаводамі і прадстаўнікамі інтэлігенцыі, з цудоўнай каўказскай прыродай. Знаёміліся і шмат працавалі.

Вынікам стала выстаўка, якая прайшла з вялікім поспехам. Трыццаць аднолькава дружальных, але розных поглядаў на сонечную рэспубліку зрабілі выстаўку вельмі цікавай. Высокую ацэнку далі наведвальнікі экспазіцыі мінчаніна Леаніда Дударэні, якую называлі тут «Грузія вачамі беларускага мастака». На развітанне кожны ўдзельнік гэтай выстаўкі падарыў гаспадарам па адной сваёй карціне, і гэтыя работы сталі асновай ствараемай Тэжольскай карціннай галерэі сучаснага мастацтва. Яшчэ па адной рабоце кожнага мастака будзе экспанавацца на выстаўцы, якая адкрыецца ў бліжэйшы час у сталіцы рэспублікі Тбілісі.

А. УЛАДЗІМІРАУ.

З НАРОДНЫХ КРЫНІЦ

Кожны год па добрай традыцыі ў Клімавіцкім раёне праходзяць аглянды мастацкай самадзейнасці, выстаўкі народнай творчасці. Шматпрадстаўнічыя яны былі і ў канцы мінулага года. У фае і вестыбулі раённага Дома культуры размясцілася выстаўка народных умельцаў, у галёрэйнай зале на сцэне сапернічалі спевані, чытальнікі, танцы, сапраўдныя ўз-

ры народнай творчасці прадэманстравалі ў тэатры і вышэйшыя жыхары навакольных вёсак. Прыгажосцю і арыгінальнасцю выканання паланіні прысутных саматканых нацыянальных касцюмы, маляўнічыя ўзорыстыя ручнікі, зробленыя рукамі такіх майстроў, як Н. Вялічка, В. Кавалёва, Л. Селіванова і іншыя.

І. ЖУРКО.

СПАБОРНІЧАЮЦЬ КІНААМАТАРЫ

Экранам надзеі можна назваць Гомельскі абласны конкурс аматарскіх кінафільмаў. Ён стаў сапраўдным аглядам майстэрства, творчай і ідэйнай сталасці стваральнікаў самадзейнага кінамастацтва. На конкурс паступіла 29 работ ад 14 студый і гуртоў. 20 аўтарскіх калектываў былі адзначаны дыпламамі, грашовымі прэміямі, прызамі.

У конкурсе фільмаў на сельскагаспадарчую тэматыку поспех спадаарнічаў студыі «Гарыцвет» тэатра «Мазырсельбуд» (кіраўнік В. Кашэўнікаў). Фільмы гэтай студыі «Розду» і «Хроніка мужнасці» занялі першае і другое месцы. Першымі былі мазыраны і ў конкурсе фільмаў па праблемах уснай палітычнай агітацыі. Патрабавальнае журы аддало належнае іх фільму «Бяда».

Сярод спартыўных фільмаў пераможцамі сталі ўдзельнікі студыі Палаца культуры Светлагорскага заводу штучнага валіна (кінафільм «Старты надзей»). Другое і трэцяе месцы занялі гаспадары конкурсу — кінааматары творчага аб'яднання кіналабараторыі аблсаўпрофа (кінафільмы «Рытмы коннага спорту» і «Бывайце і добры дзень»).

Цікавыя кінапраграмы прадэманстравалі госці конкурсу — кінааматары Бранска, Чарнігава, Вільнюса.

І. ГАЛКІН.

НЯДЗЕЛЬНЫ ДЗЕНЬ АДПАЧЫНКУ

«Усёй сям'ёй — у палац!» — пад такім дэвізам сотні тэкстыльшчыкаў Аршанскага ордэна Леніна льнокамбіната правялі са сваімі сем'ямі нядзельны дзень калектывага адпачынку. Прысутныя праслухалі лекцыю аб выхаванні дзяцей, з якой выступіла лектар гарадскога таварыства «Веды» К. Гарбачова. Перад тэкстыльшчыкамі выступілі мадэльеры швейнай фабрыкі, якія прадэманстравалі

каля 30 фасонаў сезоннай вопраткі. Тут жа, у палацы, можа было атрымаць кансультацыі ўрача, педагога, юрыста. Для самых маленькіх працаваў ляльчыны тэатр. Самадзейныя артысты паказалі юным глядачам новую казку.

У заключэнне з канцэртаў выступілі калектывы мастацкай самадзейнасці.

М. ПАНИМАШЧАНКА.

«БЕЛАРУСЬ»

Пра новыя метады гаспадарчай дзейнасці і стымулявання вытворчасці ў будаўніцтве гутарыць з першым намеснікам старшыні Дзяржплана БССР Р. М. Сяровым журналіст А. Міхальчанка — «Прыступкі прагрэсу».

Змешчаны вершы Р. Барадзіна, В. Струменя, Л. Мароза, З. Марозава, І. Арабейкі, Н. Гальпяровіча, пераклады С. Грахоўскага твораў А. Блока, апавяданне В. Іпатавай, нарыс У. Ліпскага.

Вершы маладога паэта Я. Амбражэвіча прапануюцца пад рубрыкай «Літаратурныя дэбюты».

Думкамі пра сучасны беларускі раман дзеляцца ў артыкуле «Адкрыццё па-мастацку, пагоркаўскаму» І. Чырынаў.

«Твая жыццёвая пазіцыя» — адна з новых рубрык часопіса. Гаворку вядзе журналіст Ю. Новікаў.

У сувязі са 120-годдзем з дня нараджэння А. Чэхава на яго радзіме пабываў журналіст І. Калюта — «Ах, якое мноства сюжэтаў...»

«Эстрада: здабыткі і пошукі» — праблемнае выступленне рэдактара эстрадна-канцэртнага рэпертуару Міністэрства культуры БССР П. Харкова.

«Паззія — працяг душы» — пра творчасць М. Аўрамчыка, якому спаўняецца 60 год, піша А. Лойка.

Рэцэнзуюцца спектакль «Вяртанне ў Хатынь», новыя кнігі.

«НЕМАН»

«Зямля родная» — падборка вершаў М. Аўрамчыка ў перакладах А. Дракахруста.

Паэму М. Нагнібеда «Расонскі маці» пераклаў з украінскай Б. Спрычан.

Прапануюцца пачатак «Першай кнігі» І. Мележа (пер. Г. Бубнава). Проза прадстаўлена таксама апавяданнямі А. Дударова (пер. Т. Мартыненка), У. Цвяткова, Д. Падбярэзскага, дакументальнай апавесцю Х. Ляхоўскага «Агент абвера» (пер. з польскай В. Габелкі).

Сярод іншых матэрыялаў — публіцыстычны нарыс А. Кукевіча «Думай, галава, успаміны І. Новікава «Паміж Харкавам і Сталінградам», артыкул «Што ў імені тваім, кінагерой?» Е. Бондаравай (нататкі аб сучаснай тэме ў беларускім кіно).

«Некалькі думак уголас аб лесе і кнігах сябра» выказвае ў артыкуле пра В. Быкава «Па абавязку і праву салдата» Г. Бураўкін.

Новыя кнігі рэцэнзуюць У. Гніламедаў, Г. Папоў, Л. Ванковіч.

Пад рубрыкай «На перакрываўанніх мінулага» змешчаны артыкул В. Бабровіча «Дорыцца для забавы».

Ёсць падборка «Учора, сёння, заўтра».

ЛІТАРАТУРНЫЯ НАВІНЫ ВІЦЕБШЧЫНЫ

110-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна была прысвечана літаратурная сустрэча, якая адбылася ў Віцебскім індустрыяльным тэхнікуме. Пра Шушанскае і іншыя ленінскія мясціны Краснаярскага краю расказаў навучэнцам паэт Давід Сімановіч, які ў складзе дэлегацыі Саюза пісьменнікаў СССР пабываў там. Са сваімі новымі вершамі пазнаёмілі прысутных Уладзімір Папковіч, Тадзіяна Кляшторная, Дзмітрый Грыгор'еў.

Навучэнцы тэхнікума прачыталі вершы паэта Віцебшчыны, прысвечаныя Радзіме, партыі, Ільчу.

На кніжных паліцах з'явіліся два новыя зборнікі вершаў «Нашчадкі» і «Перасветы», якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура».

Сярод іх аўтараў ёсць віцебскія літаратары — рабочы Уладзімір Марудзі, артыст Пятро Ламан, журналісты Леанід Главацкі і Алесь Мазур.

У Наваполацку адбыўся спрадэманстрацыйны вечар творчага клуба «Маладыя». На ім ішла размова аб рабоце літаратараў, кампазітараў, мастакоў, аўтараў тэатра і кіно маладога горада на Дзвіне.

Новыя песні, вершы, гумарэскі прагучалі ў выкананні ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці і маладых мясцовых літаратараў.

Э. САКАЛОУСКІ.

«ПОЛЕ ЖЫЦЦЯ»

Дружба народаў, дружба іх літаратур народжана серыя кнігі «Майстры паэтычнага перакладу», якую выпускае маскоўскае выдавецтва «Советская Россия».

Толькі што серыя папоўнілася вялікай кнігай перакладаў вядомага рускага паэта Мікалая Старшынава «Поле жыцця». Гэта своеасаблівая творчая справа над перакладамі твораў нацыянальных паэтаў нашай краіны, а таксама Балгарыі і Польшчы.

Асаблівае месца ў перакладчыцкай творчасці маскоўскага паэта займаюць Літва і Беларусь. «Літоўская вёска, у якой я жыў, стаіць на самай граніцы з Беларуссю» — піша ў прадмове Мікалай Старшынаў. І, натуральна, я не раз бываў там. Мяне прыцягнула не толькі прырода яе, але і людзі былога партызанскага краю. Такім чынам я прышоў да перакладаў вершаў беларускіх паэтаў... Я не быў перакладчыкам, для якога ўсё роўна, што і каго перакладаць. «Другой мовай» я аказаўся ўсё-такі для тых паэтаў, якія былі маймі аднадумцамі, былі блізка мне па духу, па поглядах на жыццё, па літаратуру, па інтарэсах, па захапленнях, па тэмах...

З беларускіх твораў у кнігу перакладаў Мікалай Старшынаў адабраў вершы Максіма Танка і Аляксея Русецкага.

Кніга «Поле жыцця» стала яшчэ адной яркай кветкай, уплеценай у вянок дружбы народаў.

А. КАСЯНКОУ.

БУДУЦЬ НОВЫЯ ПРЭМ'ЕРЫ

Пры Краснапольскім народным тэатры ўсё больш актывізуе сваю творчую дзейнасць літаратурная студыя «Ранак». Добра былі сустрэты пастаўленыя студыйцамі літаратурныя кампазіцыі «Настрычніна нягаснае святло» (на рэспубліканскім аглядзе ў Мінску была ўдастоена Дыплама 3-й ступені) і «Крывёю сэрца». Апошняя была зроблена па творах беларускіх паэтаў, якія загінулі на франтах Вялікай Айчыннай вайны.

Літаратурную студыю ўзначальвае ўлюбёная ў сваю справу камсамолка Тамара Савік. Яна прыхаля ў Краснаполле пасля заканчэння Магілёўскага культасветвучылішча і працуе

зараз інструктарам раённага Дома культуры. Пастаянную дапамогу аказвае студыйцам рэжысёр Краснапольскага народнага тэатра В. Ермаловіч.

Зараз агульнымі намаганнямі гэтых людзей, улюбёных у літаратуру і мастацтва, рыхтуецца літаратурная кампазіцыя «Да людзей ідуць» па творах земляка, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР паэта Аляксея Пысіна. Пачалася тансама работа над кампазіцыяй па творах беларускіх паэтаў, прысвечанай 110-ай гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна. У планах студыйцаў — работы па творах Янкі Купалы і Януба Коласа: да стагоддзя з дня іх нараджэння.

С. СЯМЕНАУ.

ШЭСЦЬ КНІЖАК... У КНІЖЦЫ

«Маладыя паэты Беларусі» — так называецца гэты калектывны зборнік, што нядаўна пабачыў свет у выдавецтве «Молодая гвардыя». На вокладцы — прозвішчы тых, хто ўжо стала прапісаўся ў беларускай паэзіі, а сёння ўпершыню выходзіць на такую прадстаўнічую сустрэчу з усесаюзным чытачом — Р. Баравікова, С. Законнікаў, Г. Каржанеўская, П. Марціновіч, А. Салтук, У. Някляеў.

Шчырыя, праніклівыя, пабачыўска кляпатыліва, але разам з тым і патрабавальныя словы пра сваіх малодшых таварышаў па плуру гавораць Р. Куранёў, П. Броўка, Я. Янішчыц, П. Панчанка, Р. Барадзіна, Г. Бураўкін.

Гавораць і самі дэбютанты. Гавораць мовай лепшых сваіх твораў пра час і сучасніна, пра вернасць Бацькаўшчыне, апяваюць сяброўства і наханне, славяць міруную стваральную працу саветскіх людзей.

У тым, што большасць іх вершаў па-руску гучыць гэтансама хораша і мілагучна, як і на роднай мове, заслуга Р. Куранёва, М. Бялёва, В. Кузнецова, І. Бурсава, Н. Кісліка, Ф. Яфімава і іншых паэтаў-перакладчыкаў.

Складальнік гэтай зборніка — І. Бурсаў. Зрэшты, гэта і не зборнік, а шэсць самастойных кніг, аб'яднаных пад адной вокладай. Кожны з маладых аўтараў даў ім свае назвы.

В. САЕНКА.



На арэне — «Руская тройка».

ТАЙНА ЦЫРКА

Цырк — гэта тайна. Ён не церпіць усёзнайства знатакоў, а таму самыя ўдзячныя глядачы — дзеці, а цыркавая арэна для дарослых — вяртанне ў дзяцінства.

Цырк — гэта ўменне здзіўляцца доўгацярпенню і настойлівасці дрэсіроўшчыка, які суме запрэгчы ў павозку нават свіней; мужнасці, спрыту, смеласці гімнастаў і акрабатаў, якія прымушаюць нас заміраць, «падаць і ўзлятаць» — без гэтага не бывае цырка; ўменне захапляцца магіяй ілюзіяніста...

Сёння мінскі цырк славіць зімачку-зіму. Нідзе, відаць, не ўмеюць з такой адчайнай вяселосцю і зухаватасцю сустрацца і праводзіць зіму, як на зямлі рускай. І вось гэтая радасць душы народнай вышляецца ў майстэрстве цыркавых артыстаў, якія здолелі на дзве гадзіны завесці нас у вялікі свет тайны мастацтва, калі манежная «Руская тройка» паддалася нам імклівай, зайзелавай, няўтрыманай рускай тройкай з бразготкамі...



Эквілібрысты Таццяна і Генадзь Бандарчукі.



На манежы — заслужаны артыст Армянскай ССР клоун Рафаэль Акапян. Фота А. ЛАБАДЫ.

Еўдакія ЛОСЬ



З літаратурнай спадчыны

На Ласіным балоце

Жыву на Ласіным балоце,—
а дзе яшчэ жыць я магу!
У гэтай прабеленай слоце,
на гэтым купчастым імху.
На купінах, побач з лясінай,
рудой і высокай — да хмар.
У дружбе з сям'ёю ласінай,
што гэты абрала абшар.
Страчаю сям'ю пералётных,
па сонцы ў брусніцы бягу...
У слове «балота»

балотных
1976 г.

«Дзіўная»

Дзіўная маладзіца, —
хіба не страчаль гэткай?
Маленькая, як рукавіца,
і стройная, што статуэтка.

Звязала жакет з махеру,
з ружовага пуху-духу,
і ззяе на ўсю кватэру,
на восеньскую пацярху!

І кожны дзень — па здарэнню!
Суседцы сваёй пакажа,
як лепей зварыць варэнне,
з патэльні адчысціць сажу.

Другую надзеліць гадзінай,
коўдру пашыць навучыць...
Урадзілася ж гэткай дзіўнай,
пражу няўмецы сучыць...

Дзіўная! — вершы піша,
Дзіўная! — вершы хваліць.
Камусьці дзіця калыша,
камусьці качара смаліць...

Дзеліцца лустай і грыўняй,
а з госцем — звонкай дамоўкай...
І хваліцца муж не дзіўнай —
дзівоснай сваёй сяброўкай!
8.10.1976 г.

Вячэрні Мінск

Вячэрні Мінск у мроіве агнёў,
бліскучыя праспекты маладыя,
а на газонах — травы лугавыя,
а ў шуме паркаў — подыхі гаёў!..

Нішто само у горад не прыйшло —
ні парастак бярозкі, ні цагліна...
Рукам удзячна кожная руіна,
рукам, што білі друз і мылі шкло.

Рабоце рукі не давалі стыць,
яны будоўлі не ўракліся смелай, —
і Свіслачы, ад гора закарэлай,
прамылі твар, і вось яна бруць.

І вось масты ажурныя над ёй,
глядзяць палацы чыстыя у воды...
Вышэйшае няма узнагароды
для рук, што будавалі горад мой!

Няма для сэрца даражэй зямлі,
чым тая, што ў нядолі ўзгадала...
Гукаю: «Зенар добранькі, Купала,
а мы да шчасця ўсё-ткі дажылі!

Зірніце, як пашырыўся Ваш сад
і колькі ў ім сяброў звонкагалосых!
Уся трава у дыянтах-росах,
а ў небе цёмна-сінім — зоркапад...»

10.9.1976 г.

Прасторны горад любы песняру,
ён быццам падае свой згодны голас...
І ў роздуме схіліўся мудры Колас,
Вячэрню страчаючы зару...

27.11.1976 г.

І смешна, калі нейкі зух лапоча,
за каньячком ці першаком сівым:
«Народнай стаць кабета ці не хоча,
ці не карціць ёй званне ў сне тым-сімі!»
Спыніцеся, бо зайздрасці прадонне
мяжуе зрок і прытупляе слых.
А я чыя, па-вашаму, і сёння —
без званняў і рэгалій запісных?
Што ні на ёсць народная — з-пад болю,
з-пад снегу, з-пад няўтульнага дажджу,
з усёй айчыннай волі і няволі
на свет вацамі горкімі гляджу.
Інакшых і не ведаю пагодаў,
інакшай не прымаю пекнаты...
Калі ты не народны, не народаў,
дык, можа быць, антынародны ты?
Тады кідай пяро і не марнуйся:
абгоніць паўзуна лясны мой лось!
За месца ў сэрцах людцаў не таргуйся—
яно ў мяне такое, як і ёсць.
Якое ж будзе — хай рашаюць людзі,
я з імі без рысоўкі гавару,
і марачы і не — аб гордым цудзе,
што, можа, лёс вядомых паўтару...

Легенда

пра партызанскую

распіску

Была вайна, партызаніў люд,
чынні над фашыстамі суд
за спаленыя сады,
зняволеныя гарады,
за немагу хат,
за смерць хлопцаў сваіх і дзяўчат...

Як і ўсе, не драмаў асіповіцкі лес,
меў да ворага інтарэс:
дзе ён ходзіць і дзе стаіць,
што будзе есці, што будзе піць.
Мо захоча грыбкоў, а ці ягад лясных,
а мо жалудоў стальных?!

За шыбамі вёска Зашыбіны ёсць,
няпрошаны там паявіўся госць:
«Пан камендант выдаў загад,
слухайце ўсе паград!
Пан камендант любіць мяса баран,
вёсцы падатак падан, —
кожны тыдзень па сем авец
прывозьце ў цэнтр. На тым канец...»

На .дзень па авеццы? Нішто рацыён!
І шашлычок яму, і булён...
Ох, зганяюць авечак, авечкі бляюць,
з-пад вінтоўкі іх аддаюць...

Была вайна, галадаў народ,
партызан у засадзе глыдаў чарот,
а ён жа работу цяжкую рабіў,
ён жа захопнікаў біў...

Пачулі загад дубы і альха,
дубы і альха шаляснулі «Ха-ха!»
І кожны, хто ў лесе пра чынш пачуў,

у душы рагатнуў.
А больш за ўсіх камандзір Альхавец,
ён да вайны вырошчваў авец...

У Зашыбіны едзе, авечак бярэ,
шпалерыны кус на распіску дзярэ,
для «пана» свой дакумент выдае,
і душа яго ў рыфму пая:
«Быў Альхавец,
Забраў сем авец.
Ды на тым не канец.
Яшчэ з'явіцца Альхавец!..»

3.1.1976 г.

Легенда

пра зорку

Вікторыі Рубец

«Вер у нашу зорку. Яна не пагасне»... 27 студзеня 1943 года. Фашысцкая турма ў Мінску. З пісьма да сястры...

Сястра мая, я ў фашысцкім засценку.
Два месяцы сёння, як не чалавек я.
Няма ў мяне імені, прозвішча,
ёсць толькі нумар камеры
і мне на яго адгукацца:

«Васемнаццацатая камера,
ніякіх пытанняў!»
«Васемнаццацатая камера,
далей ад кратаў!»
«Васемнаццацатая камера,
марш на допыт!»
«Васемнаццацатая камера,
маўчаць, такую...»

Прывучылі маўчаць, а пасля пытаюць —
такая логіка ў дубінкі,
і я папраўдзе пад ёй знямела:
як цень,
маўчала пра хлопцаў з падполля,
маўчала пра нашы яйкі лясныя,
маўчала пра групу сярод палонных,
маўчала пра ўсё, чым жыву душою
у гэтай камеры безвыходнай...

...Кінулі, як мяшок, на падлогу,
адабралі матрас, не далі напіцца...

Сястра, не хадзі ты з дня ў дзень
пад турмою,
беражы сябе — за мяне,
за ўсіх блізкіх.

Нашы блізкія горда стаяць, непахісна,
анікога не выдалі і не ўелі,
і за гордасць сваю,
чалавечна святую,
яны плацяць крывёй з вушэй і роту...

Мне адно памагло б у няволі—цыгарка,
дапякае трыванню курэцкая звычайка...

Не прынось, адбярнуць...
Не прыходзь, дарагая!
Вер у нашу зорку,
Яна не пагасне!..

...Не пагасла, сястра, твая ясная зорка,
а зазьяла над Мінскам

пяццю праманямі
перамогі, здабытай у полі агністым
і ў халодным скляпенні задратаваным...
17.5.1977 г.

Публікацыя сястры паэтэсы
М. Я. Клімовіч.

НА КНИЖНЫЯ ПАЛІЦЫ чытачоў стаў пяты, 1979-га года выдання, літаратурны зборнік «Далягляды». Пяць кніжак — своеасаблівы юбілей, які дазваляе падвесці пэўныя падрахункі, акрэсліць перспектывы.

У прадмове ад рэдкалегіі ў першым выпуску «Даляглядаў» гаварылася: «Найпершая і глаўная мэта гэтага зборніка — знаёміць грамадскасць рэспублікі з лепшымі творамі літаратурна-братніх савецкіх народаў, краін сацыялістычнай сярэдняй і прагрэсіўных пісьменнікаў свету». Гэтая традыцыя ў выданні няўхільна падтрымліваецца. Вось і апошні зборнік знаёміць з творамі рускіх, украінскіх, грузінскіх, малдаўскіх паэтаў і прозаікаў. З замежных прадстаўлена ў ім в'етнамская паэзія, творчасць паэтаў Кубы, Чэхаславакіі, Балгарыі, мангольскай, польскай, балгарскай проза, пераклады з англійскай, французскай моў.

«Далягляды, 1979», як і папярэднія зборнікі, маюць досыць шырокую геаграфію, яна ахоплівае шмат краін. Пятая кніжка атрымалася асабліва змястоўнай, бо ў ёй пераважаюць творы, невялікія памерамі.

У кожным новым томе зборніка з'яўляліся новыя імёны, і вось можна заўважыць, што некаторыя з іх паўтараюцца. У другі раз звяртаецца да вершаў Яўгена Савінава Ніл Гілевіч, друкуюцца зноў вершы Расула Гамзатава, якія раней перакладаў для зборніка Язэп Семяжон, зараз — Мікола Аўрамчык; другі і ўжо, на жаль, апошні раз у перакладзе Юркі Гаўрука былі надрукаваны апавяданні Андрэ Маруа. Тры перакладчыкі — Н. Гілевіч, Ю. Гаўрук і Г. Бурэўкін — перакладзілі вершы Б. Алейніка. Відаць, і надалей «Даляглядам» не пазбегнуць такіх паўторных сустрэч — выдатныя творы зноў і зноў прывабліваюць увагу перакладчыкаў. Радуюць новыя творы, якія ўпершыню з'яўляюцца на старонках зборніка, прычым многія з іх не былі досыць знаёмыя беларускаму чытачу. Ужо не раз зборнік «Далягляды» быў першаадкрывальнікам новых імён, новых твораў, невядомых па перакладах на рускую мову, і ў гэтым адна з прычын яго папулярнасці. Вось і тут чытач упершыню сустранецца з некаторымі аўтарамі, як, напрыклад, Альфрэда Бальмасэда, кубінскі паэт, або Карал Тамашчык, славацкі прозаік; прачытае апавяданні Радое Даманавіча, Сангіна Эрдэнэ, якія перакладзены не з рускіх выданняў, а з арыгіналаў ці, прынамсі, падрадкоўнікаў.

У «Даляглядах» 1979 года, больш чым у папярэдніх выпусках, адведзена месца для тых перакладчыкаў, якія параўнальна нядаўна праявілі сябе. Некаторыя з іх упершыню выступаюць на старонках зборніка як перакладчыкі. Цікава, да сэрбскахарвацкай літаратуры І. Чароты дагэтуль выяўляліся ў артыкулах аб творчасці пісьменнікаў Югаславіі, а цяпер мы бачым яго імя пад перакладамі апавяданняў Радое Даманавіча. К. Шэрман, вядомы як перакладчык прозы, упершыню паспрабаваў перакладаць вершы. С. Панізнік зацікавіўся чэшскай паэзіяй, К. Камейша — в'етнамскай, А. Дземчанка — англійскай прозай. Заслугоўвае падтрымкі тое, што многія перакладчыкі, у тым ліку і маладыя, засяроджваюць свае інтарэсы на літаратуры пэўнага народа, краіны, перакладаюць з арыгінала. Прыклад такой адданасці выбранай тэме ў пятым зборніку «Даляглядаў» падаюць Н. Гілевіч, вядомы папулярны тэатар балгарскай паэзіі, А. Зарыцкі, які выступае з новымі перакладамі з нямецкай мовы. Прыемна заўважаць такую ж

сканцэнтраванасць інтарэсаў і ў тых, хто пачаў перакладаць параўнальна нядаўна. У ранейшых выпусках «Даляглядаў» ужо друкаваліся апавяданні, перакладзеныя з балгарскай мовы У. Анісковічам. У апошнім выпуску друкуецца ў яго перакладзе аповесць балгарскага пісьменніка Станіслава Страціева «Кароткае сонца». Перакладчык выявіў не толькі мастацкі густ, але і дасведчанасць, аператыўнасць, прапанаваўшы твор, які быў упершыню надрукаваны ў балгарскім часопісе ў 1977 годзе.

Некалькі нечаканым здаецца зварот Язэпа Семяжона, спецыялізацыя якога ў асноўным скіравана на літаратуры еўрапейскіх краін, да паэзіі класіка армянскай паэзіі Наапета Кучака. А пачытаеш пераклады яго айрэнаў, з іх складанай рыфмоўкай, афарыстычнасцю фраз, грацыёзнасцю, тонкім гумарам, і бачыш, што наш прызнаны майстра перакладу праявіў тут сапраўдны артыстызм і адчуванне духу паэзіі Кучака.

Калі гаварыць аб мастацкай якасці перакладаў, змешчаных

да ўчынку непачывага, нахабнага. Перакладчык жа, не падумаўшы пра гэтую акалічнасць, ужыў не тое слова толькі таму, што яно лепш клалася ў радок.

Раўнадушныя адносіны да перакладу шкодзяць справе, нават калі ў ім няма, як быццам, ніякіх хібаў. Такое раўнадушша, напрыклад, было праяўлена ў адносінах да Эдуардаса Межэлайціса, з досыць вялікага твора якога, паэмы «Арфа», быў узяты толькі зключны раздзел. Спасылкі, што гэта не самастойны верш,

этаў беларускай паэзіяй, пра іх уклад у справу ўзаемазвязей літаратур. Гэта датычыць Р. Гамзатава, А. Вазнясенскага, І. Сікірыцкага, М. Канановіча і іншых.

Добрая традыцыя — прадмовы пра творчасць аўтара — павінна захоўвацца і надалей, яна будзе заручкай неаслабнай цікавасці да зборніка. «Далягляды» пад рубрыкай «Спадчына» друкуюць пераклады класічных твораў. Праўда, сярод іх пакуль пераважаюць паэтычныя; хацелася б, каб часцей змяшчалася класічная проза.

Наогул, выбар вершаў больш грунтоўны, чым твораў прозы. Знаёмячы з тым ці іншым паэтам, «Далягляды» сталі аддаваць перавагу публікацыі падборкі яго вершаў, а не аднаго-двух, як было раней. З перакладам прозы справа больш складаная, таму што памеры нават апавяданняў часам даволі значныя. Таму трэба павысіць патрабавальнасць да адбору найбольш характэрных, значных праявіў твораў. Калі азірнуцца назад, успамінаецца, што неапраўдана вялікая плошча была адведзена ў «Даляглядах» 1976 года для мініяцюра А. Абу-Бакара, не самімі характэрнымі апавяданнямі была прадстаўлена творчасць асобных украінскіх прозаікаў. Перакладчыкаў прозы павінны ў будучым больш зацікавіць таксама тыя аўтары, творчасць якіх блізкай беларускай літаратуры. Гэта, у прыватнасці, датычыць, напрыклад, вясковай прозы ўкраінскіх пісьменнікаў, твораў аб вёсцы, якія з'яўляюцца ў прыбалтыйскіх рэспубліках, і на Беларусі яшчэ мала вядомы.

Рэдкалегія зборніка, вядома, робіць добрую справу, прыцягваючы да ўдзелу ў выпуску кожнай новай яго кніжкі як вопытных перакладчыкаў, так і аўтараў, што перакладаюць яшчэ нячаста. Такім чынам «Далягляды» служаць добрай школай для пачынаючых перакладчыкаў.

Дасягненні і недахопы ў перакладчыцкай справе было б карысна падагульніць, прааналізаваць, асэнсаваць у спецыяльным аглядае. Наогул, крытыцы перакладу, пытаннем яго тэорыі і практыкі ў «Даляглядах» аддаецца яшчэ мала ўвагі. У прадмове да першай кніжкі гаварылася, што на яго старонках будуць змяшчацца «літаратурна-крытычныя артыкулы і рэцэнзіі, водгукі на выданні беларускай літаратуры ў братніх рэспубліках і за мяжой», «інтэрвію з вядомымі пісьменнікамі і перакладчыкамі». Пакуль што больш-менш паслядоўна друкуюцца артыкулы аб перакладах беларускай літаратуры за мяжой. Ім адведзена спецыяльная рубрыка «Голас наш чуцен далёка». А вось артыкулаў аб перакладах ці проста рэцэнзій яшчэ нестася. Пачын зроблены толькі ў трэцім выпуску «Даляглядаў», дзе пад новай рубрыкай «Майстэрства перакладу» надрукаваны артыкул аб працы Р. Барадуліна па перакладу паэзіі Гарсія Лоркі. Яго аўтар К. Шэрман кваліфікавана, з прыцягненнем тэкстаў арыгінала, падрадкоўнікаў, супастаўленнем з рускімі перакладамі аналізуе мастацкія вартасці перакладаў. К. Шэрман добра ведае паэзію Г. Лоркі, звяртае ўвагу на асобныя нюансы перекладу, звязаныя з асаблівасцямі творчай манеры паэта.

Артыкулы даследчыкаў тэарэтычных і практычных праблем мастацкага перакладу дапамаглі б асэнсаваць працу перакладчыка, даць ёй належную ацэнку, разабрацца ў яго вартасцях ці недахопах, лепш уявіць агульны стан перакладчыцкай дзейнасці ў рэспубліцы.

(Заканчэне на стар. 6).

ДАЛЯГЛЯДЫ „ДАЛЯГЛЯДАЎ“

ПА СТАРОНКАХ ПЯЦІ ВЫПУСКАЎ

Заглыбленасць перакладчыкаў у літаратуру пэўнага народа, захопленасць творчасцю таго ці іншага паэта або прозаіка становіцца адбываецца не толькі на якасці перакладу. Дасведчаны і зацікаўлены перакладчык напіша і прадмову, нататку пра «свайго» аўтара. Асабліваю каштоўнасць для чытача даюць прадмовы, што расказваюць пра аўтараў яму яшчэ неведомых або малазнаёмых. У апошніх «Даляглядах» такіх прадмоў нямала — У. Анісковіча пра С. Страціева, Я. Бяганскай пра С. Эрдэнэ, А. Дземчанкі пра Марыэль Спарк, Я. Семяжона пра Эжэна Гільвіка і Наапета Кучака, Г. Бурэўкіна пра Матэя Шопкіна і г. д. Такія традыцыя — суправаджаць пераклад прадмовай перакладчыка — у «Даляглядах» падтрымліваецца з першых выпускаў.

Зборнікі «Даляглядаў» маюць яшчэ і тую асаблівасць, што яны, пры строгім адборы, даюць магчымасць перакладчыкам выявіць свае схільнасці, быць ініцыятарамі ў выбары. А для перакладчыка, асабліва перакладчыка-паэта, бывае асабліва важнай спроба спасцігнуць праз пераўвасабленне ці блізкага па духу творцу, ці, наадварот, паэта з зусім іншым творчым почыркам. Такую духоўную і творчую роднаскасць адчуў у паэзіі свайго балгарскага сябра Матэя Шопкіна Г. Бурэўкін, і гэта найлепшым чынам паспрыяла якасці яго перакладаў. Вершы «Малітва на вяршыні Боцева», «Дождж», «Нясказаныя словы» і іншыя па-беларуску прагучалі з такім здценнем цеплыні і шчырасці, у якім зніталіся натхненне паэта і ўсхваляванасць перакладчыка.

Рыгор Барадулін даў некалькі вершаў Я. Еўтушэнікі. Творчасць Еўтушэнікі, здавалася б, менш адпавядае паэтычнаму стылю Барадуліна. Ці не адбудзецца тут падмена аднаго паэта другім? Не, чытаеш і бачыш, што перакладчык не падмяніў сабой паэта, захаваў асаблівасці верша Еўтушэнікі, у тым ліку і гутарковую інтанацыю.

Асабліва ўдаліся Р. Барадуліну пераклады вершаў «Калі мужчыну сорак год», «Танец жытата», «Гумар», «Доўгія крыкі». Адчуваецца, што Барадуліна многае збліжае і з творчай манерай Еўтушэнікі, і ў першую чаргу тое, што ён нагадаў ва ўступным слове пра паэта: «...ёмістасць і канкрэтнасць дэталей, віртуознасць у паданні самай бытавой падрабязнасці ў спалучэнні з узнёскасцю і акрыленасцю думкі».

у «Даляглядах, 1979», у агульным плане, то можна заўважыць, што менавіта тым, наколькі ўдалося перакладчыку ўвайсці ў духоўны свет другога творцы і перадаць сваё ўражанне ад яго асэнсавання, і вымяраецца ўзровень дасканаласці твора, перасаджанага на другую моўную глебу.

Неабывакасць перакладчыка да таго, што ён пераставае, асабліва прыкметная ў паэзіі. Гэта мы бачым, калі чытаем нізкі вершаў, якія аддаюць на суд чытача ў сваёй інтэрпрэтацыі Я. Семяжон, А. Зарыцкі, Г. Бурэўкін, Р. Барадулін, С. Панізнік, Т. Бондар. Адчуваецца гэта і ў добрых перакладах прозы, асабліва тады, калі ўзноўлена творчая манера прозаіка, унутраная настроявасць твора. Гэта можна сказаць пра пераклады Ю. Гаўрука, У. Анісковіча, Я. Бяганскай, А. Дземчанкі, І. Чароты.

Унутранае адчуванне аўтарскага стылю, асаблівасцей яго творчага самавыўлення дапамагае перакладчыку нават ва ўзнаўленні дэталей. Ён не ўжыве ў перакладзе неўласцівага арыгіналу паэтычнага трыпа, заўважыць любую неадпаведнасць слова ці выразу. На жаль, і ў апошнім выпуску «Даляглядаў» часам спыняе ўвагу прыкрая няўважлівасць да «дробязей» пры перакладзе як вершаў, так і прозы. Найчасцей прычына яе ў тым, што экспрэсіўна афарбоўка ўжывага перакладчыкам слова не адпавядае ні канкрэтнай сітуацыі, ні аўтарскай задуме. Чытаем: «Адзін партызан хутка ўскараскаўся на грушу» (К. Тамашчык. «Палессе, 1943»). Папершае, хутка ўскараскацца нельга, само гэта слова азначае дзеянне пазольнае, нязграбнае. Па-другое, яно яшчэ і не вельмі добра характарызуе чалавека, паказваючы яго па меншай меры цэльпукаватым. З тэксту ж вынікае, што патрэбы хаця б вось такім штрыхом неяк ахарактарызаваць партызана, аб якім у творы больш нічога не будзе сказана, у аўтара не было, фраза прахадная, у перакладзе ж яна спыняе ўвагу.

Падобны ж прыклад з вершаванага тэксту: «Я зімой заўявіўся сюды...» (Ф. Мехці, «Стон Хатыні»). Ну як жа можна «заўявіцца»... у Хатыні, святое для нас месца? Не звярнучыся з арыгіналам, можна ўпэўнена сказаць, што ў азербайджанскага паэта было напісана «прышоў», «прыехаў», няхай нават «з'явіўся», але ні ў якім разе не «заўявіўся», бо гэта слова больш падыходзіць

няма. Да таго ж выклікае сумненне тое, што пераклад быў зроблены менавіта з літоўскай мовы, бо ён ледзь не даслоўна супадае з адпаведным перакладам на рускую мову. Зразумела, гэта не азначае, што тут адмаўляюцца пераклады праз мову-пасрэднік. У «Даляглядах, 1979» ёсць такія пераклады, ёсць, несумненна, і пераклады, асновай для якіх паслужыў падрадкоўнік. Але толькі Я. Семяжон адносна твораў Н. Кучака, ды яшчэ Я. Бяганскай ў прадмове да перакладзеных ёю апавяданняў С. Эрдэнэ казалі аб гэтым, у іншых выпадках застаецца гадаць.

Наогул, у «Даляглядах» яшчэ назіраецца неўладкаванасць з паведамленнем звестак пра арыгіналы, якімі карыстаўся перакладчык. У. Анісковіч, А. Дземчанка, І. Чарота ў прадмовах паведамляюць пра гэта. Пад некаторымі з перакладаў стаіць: пераклаў з літоўскай, пераклаў з венгерскай, пераклаў з узбекскай... Аднак цвёрда верыш хіба толькі подпісу: «пераклаў з рускай»; у многіх іншых выпадках закрадаецца сумненне — ці не быў тут выкарыстаны больш ранні пераклад на рускую мову? Трэба, відаць, устанавіць тут поўную яснасць, як гэта робіцца зараз у перакладных выданнях выдавецтвам «Мастацкая літаратура».

У сувязі з тым, што мы маем ужо пяць зборнікаў «Даляглядаў», хацелася б пагаварыць і аб некаторых агульных рысах выдання. Зборнік ад кніжкі да кніжкі ўдасканальваўся, перабудоўваўся. Добра, напрыклад, што ўведзены ў змест спіс перакладчыкаў. У першай кніжцы «Даляглядаў» аўтар перакладу называўся толькі непасрэдна пасля тэксту, у наступных — прозвішча перакладчыка ўжо стаіць побач з прозвішчам аўтара арыгінала як у пераліку зместу, так і на суперокладцы. Тым самым была ўзвышана роля перакладчыка, аблегчаны пошук звестак пра яго. Акрамя таго, перакладчыкам дадзена больш шырокая магчымасць прадставіць аўтара чытачу, сказаць некалькі слоў аб яго жыцці і творчасці. У першай кніжцы такія прадмовы былі адзінакавымі, у другой і трэцяй іх стала болей. Аднак шкада, што некаторыя аўтары, асабліва прозаікі, аказаліся пазбаўленымі такіх уступных слоў. Як быццам, не вельмі імкнучыся складалі адзначыць і цікавыя моманты творчых узаемазвязей, сказаць пра зацікаўленасць іншасмоўных па-

РАСКРЫВАЮ ГЭТУ КНИГУ НАУГАД, чапляюся вокам за першы радок і... знаёмае радаснае пачуццё імгненна ахоплівае душу: ну, так — перада мною мудрае, дасціпнае, крылатае слова народа! Слова, якому ніколі не перастанеш радавацца і якім ніколі не стомішся захапляцца. Калі, вядома, табе дорага мова роднай зямлі, духоўная культура свайго народа.

Гэта чарговая кніга з трыццацімнага збору беларускай народнай творчасці называецца «Выслоўі» (укладальнік М. Я. Грынблат, рэдактар А. С. Фядосік). Баюся, што назва для яе знойдзена не самая дакладная. Выслоўе, згодна ўсім слоўнікам, гэта тое, што па-руску «изречение». А ў кнізе — моўна-паэтычны матэрыял, жанрава куды больш разнастайны, чым выслоўі ў агульнапрынятым значэнні. У кнізе — устойлівыя народныя трапныя, дасціпныя, смешныя

У. І. Ленін, падкрэсліваючы, што гэта сапраўдны клад для літаратараў, журналістаў, прамоўцаў. Зразумела, што ленінская ацэнка ахоплівае і зусім блізкія да прыказак і прымавак іншыя вобразныя, трэпныя выразы, якія аздабляюць, упрыгожваюць мову народа, дапамагаюць лепш, ярчэй і дакладней выказаць думку і пачуццё. За нязначным выняткам, у кнізе «Выслоўі» сабраны іменна такія выразы — трапныя, дасціпныя, вобразныя.

Трапілі ў зборнік і такія выразы, залічэнне якіх да фальклору можа здацца сямую-тэму сумніцельным. Ну, што ж, вялікае бяды ў гэтым няма. Дасягнуць тут катэгарычнай пэўнасці — на сучасным этапе нашай навуцы аб народнай творчасці — наўрад ці магчыма: справа новая, том такіх выслоўяў выдадзены ўпершыню, сур'ёзных тэарэтычных распрацовак па пытаннях класіфікацыі такога моўна-паэтычнага матэрыялу няма. З усім гэтым трэба лічыцца. І калі справа наватарская, то наўрад ці можна абысціся без пэўнае рызыкі і дапушчэнняў.

Фальклор — вусная паэтычная творчасць, паэзія працоўных, у якой — і іх светапогляд, і філасофія, і мераль, і звычэй, і шмат чаго іншага. Віды і жанры гэтай творчасці вельмі разнастайныя, размежаванне іх часам зусім няпроста, бо гэта мастацтва сінкратычнае, бо значнай сваёй часткай яно ўваходзіла ў абрады, у побыт, мела прыкладны характар, утылітарнае функцыянальнае незначэнне. Вядома, да фальклору мы залічваем тое, што мае больш ці менш выразную мастацкую прыроду, хаця б нейкі вобразна-паэтычны элемент. У дачыненні да некаторых жанраў, прадстаўленых у тэме «Выслоўі», давядзецца, відавочна, зрабіць пэўную скідку. Іншае рашэнне было б, на маю думку, навукова не апраўданым.

Сапраўды, вось перад намі пашыраныя ў народзе прывітанні, віншаванні, зычанні (я пісаў бы зычанні, а не зычэнні, як у кнізе), прысяганні. У большасці, гэта слоўныя формулы паэтычна-вобразнай прыроды, ці, прынамсі, хоць нешта ад паэзіі ў іх ёсць. Але — не ва ўсіх. Якую паэзію можна спagnaць з такіх формул, як «Маё віншаванне», «Смашнога!», «Даль-бог» і інш.? Ніякай, вядома. Але ці правільна было б апусціць іх, не ўключыць у адпаведны рубрыкі? Не думаю. Страцілася б паўната ўяўлення, а з ёй у нейкай меры і навуковая вартасць. Бо іх функцыянальнае назначэнне зусім тое ж, што і ў выслоўях вобразных, паэтычных. Падумаем яшчэ і аб іншым: хто і калі іх сабраў бы і выдаў асобна? Не падай іх тут — дык яны б так і засталіся схаванымі ад сучасных чытачоў. А між тым для многіх будзе і цікава і карысна пазнаёміцца з характэрнымі беларускімі формуламі прывітання, зычэння, прысягання і г. д.

Трапілі ў зборнік і некаторыя тыповыя фразеалагізмы — і ў чыстым выглядзе і ў кантэксце. Мовазнаўцы могуць зрабіць укладальнікам заклад за гэты грэх. Думаю, аднак, што грэх тут невялікі. Хачу яшчэ раз падкрэсліць, што ў парэміялогіі, у народнай афарыстыцы жанравую мяжу правесці іншы раз вельмі цяжка — паміж прыказкай і напauпрыказкай, паміж прымаўкай і падобным на яе дасціпным выразам. Напомню, што У. І. Даль, напрыклад, лічыў прымаўкай («пogоворкой») усякі фігуральны выраз, намёк, трапнае параўнанне, упадабненне і да т. п. Усякі падзел тут досыць умоўны, адносны.

Як правіла, фразеалагізмы і параўнанні пададзены ў зборніку ў акружэнні кантэкстуальных слоў. На мой погляд, гэта зроблена прадумана і правільна. «У цябе сватоў, як у зайца ламоў», «Чаго ты, баба, начубырчылася, як курыца на ветраве?» Чаму было б непажаданым адкінуць кантэкс? Таму што кантэкс дапамагае лепш адчуць змест і гучанне выразу, зразумець сэнс, бо дае магчымасць уявіць жыццёвую сітуацыю, у якой выслоўе ўзнікла і ў якой яно можа ўжывацца. Лепш, глыбей адчуць паэтычнасць, дасціпнасць, незвычайнасць таго ці іншага выслоўя, чытач здолее свабодней пакарыстацца ім у сваёй уласнай мове. Дзякуючы кантэксту, выслоўе з фразеалагізмам успрымаецца як прымаўка. Фактычна гэта не кантэкс, а элемент выслоўя, без якога яно перастае быць цэласным мастацкім вобразам. Дарчы, чаму ўсе старыя фалькларысты (Федароўскі, Нікіфароўскі, Дабравольскі, Раманаў і інш. — а прыкладаў з іх фальклорных зборнікаў вельмі многа ў тэме) запісвалі іменна з кантэкстам — так, як гэтыя выслоўі казаліся, як нарадзіліся? Не сталі ж яны вылушчаць чысты паэтычны вобраз. Чаму? Ніхто не здагадаўся? Ды не, канечне. Проста паказала мастацкае чуццё, што для паэтычнага ўражання так лепш — у жывым натуральным выглядзе. Не зусім

фальклор? Дакладней — не зусім той фальклор, да якога мы прывыклі? А што, калі пэўныя жанры могуць бытаваць іменна ў такой незастылай, рухомай форме?

Яшчэ адзін момант, які можа стаць сярод спецыялістаў спрэчным. Некаторыя выслоўі ў кнізе з'яўляюцца індывідуальнай творчасцю, індывідуальным маўленнем. Вось характэрны прыклад: «Ну і цялявізар у вас: маленькі як козье вочка». Бясспрэчна, параўнанне не сталае, не традыцыйнае. Калі яму было стаць традыцыйным, калі і сам «цялявізар» нядаўна ў быт увайшоў! Але хто адважыцца сцярджаць, што з цягам часу яно не стане сталым, не пойдзе гуляць па людзях? Можна быць упэўненым, што будзе іменна так. Бо параўнанне вельмі трапнае, удалае, яго мог прыдумаць толькі чалавек, надзелены бясспрэчным паэтычным талентам.

Усё гэта — крупічкі чыстага золата паэзіі, ці тыя зерні бурштыну, што пастаянна і няспынна нараджаюцца ў жывой стыхіі моўнага акіяна-мора. Асабліва ўражваюць сваёй паэтычнай вобразнасцю народныя мастацкія параўнанні. Лічу слушным, што першы кампанент параўнання не уніфікаваны, не зведзены да адной, а пададзены ў розных формах. Гэтым самым для чытача захаваны ўзор жывога натуральнага гучання, захавана больш паэзіі. А гэта ж усё-такі зборнік фальклорны. Можна быць, у якім-небудзь слоўніку, падрыхтаваным лінгвістамі, і была б апраўдана уніфікацыя, але толькі не тут. Я паспрабаваў ва ўсіх запар параўнаннях першы кампанент чытаць у адной і той жа форме — у інфінітыве, у мінулым часе аднаго роду і ліку, у цяперашнім часе ў адной асобе і ліку — і адчуў, як раптам памірае паэзія, якая не церпіць ніякай уніфікацыі! Траціцца і знікае ўражанне натуральнасці, а што ў паэзіі можа быць горш, як ненатуральнасць гучання? Пры спробе уніфікацыі ўсё ўва мне як у чытача пратэстуе, і пратэстуе само выслоўе — супроць гвалту. Можам пераканацца. Вось, напрыклад, параўнанні: «Уцякае як заяц ад сабакі» і «Уцякалі як скачкі з дохлай сабакі». У першым выпадку ніяк не замяніш адзіночны лік дзеяслова на множны, а ў другім наадварот — немагчыма перавесці ў адзіночны лік. Дык якая ж можа быць уніфікацыя? У часе? Напрыклад, у цяперашнім. А як тады быць з выслоўем «Выбегаўся як сабака»? Дзеяслоў «выбегаўся» не мае формы цяперашняга часу наогул. Якая дзеяслоўная форма больш прыдатная — народ выдатна адчувае сам і выбірае гэту форму беспамылкова. Таму ў такіх выпадках лепш за ўсё даверыцца яго тасту, яго адчуванню слова і захаваць выраз у той форме, у якой ён нарадзіўся.

Вельмі цікава ў зборніку калекцыя народных праклёнаў і прысяганняў. Несправядліва было, што да гэтага часу ў навуцы аб фальклору даследчыкі іх абыходзілі, не прымалі пад увагу. А між тым амаль у кожным праклёне — паэтычны вобраз, ды нярэдка — страшнай сілы, вельмі смелай паэтычнай фантазіі. Унікалі яны калісьці, як і замсвы — прызнаны жанр фальклору, на веры ў магічную сілу слова. Прычынай іх паяўлення было цяжкае становішча працоўнага чалавека, бяда-гора, прыгнёт і крыўда. Вядома, зараз ніхто ў гэту магію не верыць і ўсур'ёз праклёнаў не збаіцца, а воль адчуць незвычайную сілу слова, якасць і выразнасць мастацкага мыслення народа яны дапамогуць.

Даючы ў цэлым высокую ацэнку тэме «Выслоўі», я не хачу сказаць, што гэта выданне ва ўсіх адносінах бездакорнае. Напэўна, ёсць у ім і пралікі і недагледжаны. Але, капісаўшы гэта, я падумаў: а які фальклорны том якога ўкладальніка выйшаў бездакорны, без пэўных пралікаў і недагледжанаў? Я такіх выданняў не ведаю. Толькі хто ніколі не браўся за падобную работу, той не знае, як яе «лёгка» выканаць, як «лёгка» літаральна ўсё ўлічыць і дагледзець. Тым больш, калі зборнік складаецца з такога разнастайнага матэрыялу ды яшчэ ўпершыню, не па гатовых узорах. Прызнаюся, што чытанне «Выслоўяў» прынесла мне намала сапраўднай асалоды. Многія выразы паўтараў і што называецца смакаваў у захапленні: хацелася запомніць — з прыкідкай, што можа вельмі спэтрэбіцца ў літаратурнай працы. Не сумняваюся, што і тысячы чытачоў атрымаюць ад кнігі такую ж асалоду і многае возьмуць для сябе — для душы, для творчасці, для ўзбагачэння і ўпрыгожвання сваёй мовы. Асабліва — пісьменнікі, журналісты, артысты, выкладчыкі-славеснікі, наогул, усе, хто ўмее цаніць і паважаць крылатае, мудрае, дасціпнае слова народа.

Ніл ГІЛЕВІЧ.

ЧЫТАЦКІ ДЗЕННІК ПІСЬМЕННІКА

**МУДРАЕ,
ДАСЦІПНАЕ,
КРЫЛАТАЕ
СЛОВА НАРОДА**

выразы, скорагаворкі, застольныя жарты, каламбуры і тосты, прыгаворкі, народныя вітанні і зычанні, выказы ветлівасці і ласкавасці, прысяганні (бажба) і праклёны, ганьбаванні і абзыванні, дражнілікі-кепікі, і нарэшце — традыцыйныя народныя параўнанні. Вось якое стракатае багацце сабрана пад аднымі вокладкамі! Што і казаць: знайсці для яго адну агульную назву — задачка нялёгкая. Але, зрэшты, для нас перш за ўсё важна, што пад вокладкай, а не на вокладцы.

Мушу прывесці хоць некалькі прыкладаў. З кожнага раздзела патроху. З першага: «Ну і балеў зуб, думала неба лізну», «Спіць — хоць ты яму зубы павырывавай», «Сядай, паязджай, потым запражэш!» «Чаго ты кашляеш? Муціць, спаў босы?», «Што вы, мае дзеткі, каб я на вашага бацьку спадзявалася, дык я б і вас не мела». З другога: «Еш, пакуль рот свеж, а як умрэш — то і калом не ўвапрэш», «Клочча, воўна — абы кішка поўна», «Няма лепшай рэчы, як свінныя плечы», «Наеўся, аж кішка прутам стала». З трэцяга: «Дай божа пахварэць у добрым здароўі!», «Дай бог нзлета вялікі жывот за гэта, а я буду бога прасіць, каб лёгка было насіць!» З чацвёртага: «Каб праз твае рэбры воўцы сена цягалі!», «Каб праз твае зубы пясок цацкіўся!», «Каб праз твае вушы вецер сеістаў!», «Каб па твайму горлу яшчаркі поўзалі!», «Каб табе язык парахней у горла сыпаўся!» і з апошняга: «Круціцца, як прусак у зацірцы», «Круціцца, як сабака ля ганку», «Плятуцца, як старцы на абед», «Пляснуй, як дзячыха на лёдзе». Невядома, хто, дзе і калі падгледзеў, як нейкая дзячыха на лёдзе пляснула, а воль жа засталася ў людской памяці гэта смешнае параўнанне.

Каля чатырох тысяч воль такіх народных параўнанняў, каля тысячы праклёнаў, каля трох тысяч трапных дасціпных выказаў і прыгавораў, а ўсяго — каля дзясці тысяч гэтак званых фальклорных адзінак!

Перагартаў я неаднойчы увесь том, і стала мне радасна, што яна, гэта кніга, паявілася, і дала магчымасць яшчэ раз перажыць хвалюючае пачуццё гордасці за наш таленавіты народ, за яго паэтычны і моватворчы геній.

Не буду затрымлівацца на дэталёвым разглядзе мастацкіх і навуковых вартасцей кнігі. Напомню толькі, як высока цаніў народныя прыказкі і прымаўкі

ДАЛЯГЛЯДЫ «ДАЛЯГЛЯДАЎ»

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 5).

Цікава было б прачытаць у «Далюглядах» выказванні аб перакладзе беларускіх паэтаў, якія маюць у гэтай справе багаты вопыт. Добры пачын у гэтым быў зроблены артыкулам М. Лужаніна «Гора перакладчыка» («Далюгляды», 1978), у якім расказвалася пра пераклад «Гора ад розуму».

Хочацца сказаць і аб яшчэ адной акалічнасці, якая выяўляецца пры супастаўленні пяці

першых кніжак «Далюглядаў». Гэта пэўная адвольнасць і непрадуманасць выбару перакладчыкаў. Вядома, добра, што ў зборніку друкуюцца пераклады вопытных беларускіх паэтаў, што рэгулярна выступаюць у ім і самі члены рэдкалегіі, але на пленуме Саюза пісьменнікаў БССР, прысвечаным інтэрнацыянальным сувязям беларускай літаратуры, называлася шмат прозвішчаў добрых паэтаў-перакладчыкаў. На старонках жа «Далюглядаў» многія з іх яшчэ не з'явіліся. Зразу-

мела, нельга было ўжо ў першых кніжках даць месца ўсім, аднак пэўная абмежаванасць кола перакладчыкаў — аўтараў «Далюглядаў» — кідаецца ў вочы. Хацелася б, каб больш уважліва паставілася рэдкалегія да перакладаў прозы, прычым гэта справы лепшых беларускіх празаікаў.

«Далюгляды» — выданне, якое служыць справе ўзаемных кантактаў літаратур, пашырэнню знаёмства з жыццём і дзейнасцю іх лепшых прадстаўнікоў, з жывым літаратур-

ным жыццём у розных краінах. Воль чаму патрэбнай і неабходнай у «Далюглядах» з'яўляецца рубрыка «Пісьменнікі і кніга». Артыкулы А. Гардзіцкага і Н. Гілевіча пра балгарскую і літоўскую літаратуры, А. Ліса і П. Місько аб асобных фактах беларуска-польскіх узаемасувязей і іншыя адкрываюць новыя старонкі ўзаемных кантактаў беларускай літаратуры з іншымі літаратурамі.

Хроніка перакладных выданняў — таксама пачынанне патрэбнае, яна дае ўяўленне аб тым, што выдаецца ў Беларусі і як беларуская літаратура перакладаецца на мовы народаў СССР. У «Далюглядах» 1975 года была змешчана хроніка вы-

данняў замежнай літаратуры ў БССР і беларускіх кніг за мяжой за 1970—1974 гады, а потым яна не прадоўжылася. Думаецца, такую хроніку добра было б даваць штогод.

У апошні час у друку, у выступленнях на нарадах Саюза пісьменнікаў БССР выказваліся пажаданні аб тым, каб «Далюгляды» сталі выходзіць часцей. Таму сённяшнія і заўтрашнія «Далюгляды», якія, спадзяёмся, з кожным годам будуць паліпашацца, удасканальваюцца, — з цягам часу могуць стаць асновай для новага часопіса. І гэта не выпадкова, таму што папулярнасць «Далюглядаў» у чытача расце з году ў год.

Міхась КЕНЬКА.

У АПОШНЯ ГАДЫ беларуская мастацкая проза вызначаецца агульнай для ўсёй савецкай літаратуры тэндэнцыяй адлюстравання жыцця з пункту гледжання самых высокіх маральных ідэалаў і крытэрыяў. Пра гэта, у прыватнасці, гаварылася і на нядаўнім пленуме праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, прысвечаным праблемам развіцця сучаснага рамана. Аповесці і апавяданне, вядома, — жанры больш лакальныя, абмежаваныя ў ахове падзей і часу, і тым не менш маральны аспект у падыходзе да жыццёвага матэрыялу, які выбірае пісьменнік для твора, у гэтых жанрах адчуваецца ўсё болей і болей выразна, і там, дзе гэта ўдаецца аўтару, становіцца галоўным, нібы падпарадкоўваючы сабе ўсе астатнія закранутыя тэмы і праблемы.

Празаік Леанід Левановіч у сваім новым зборніку «Якар надзеі», куды ўвайшлі напісаныя ў апошнія гады аповесці і апавяданні, імкнецца менавіта з пазіцыі самай высокай маральнасці нашага грамадства аналізаваць і меркаваць пра ўсе ўчынкі і паводзіны сваіх герояў — пераважна маладых сучаснікаў. Аповесць, што дала назву кнізе, раскрывае перад чытачом гісторыю кахання двух персанажаў — настаўніцы Галіны Жданко і матроса Алёшы Гардзевіча, людзей, якія робяць першыя самастойныя крокі ў жыцці. Аўтар, відаць, свядома абраў для свайго твора даволі складаную форму: пра падзеі з жыцця герояў мы даведваемся толькі з перапіскі Галіны і Алёшы, бо яна працуе ў Мінску, а ён служыць на флоте. Гэтым выбірае Л. Левановіч яшчэ раз засведчыць сваё імкненне з высокіх маральных патрабаванняў нашых дзён ацэньваць усе ўчынкі, паводзіны, думкі, ма-

Л. Левановіч. Якар надзеі. Аповесці і апавяданні. Мінск. «Мастацкая літаратура», 1979.

ры сваіх герояў, бо менавіта пісьмы даюць магчымасць глыбока раскрыць духоўны свет чалавека, вызначыць яго характар і паводзіны, адчуць яго сутнасць, як бы яна ні была прыхавана звонку.

Героі Л. Левановіча правучыліся разам усяго адзін год на завочным аддзяленні філфака ўніверсітэта, а потым Алёша Гардзевіч, як і многія яго таварышы, пайшоў на вайсковую

не. Тым не менш аўтар імкнецца пазбегнуць ружовасці, адзнак лакароўкі, пэўнай ідэальнасці ў абмалеўцы сваіх персанажаў. Ён не хавае цяжкасцей ні ў гісторыі развіцця кахання Галі і Алёшы, ні ў апісанні тых умоў жыцця і працы, у якіх яны існуюць і дзейнічаюць. Асабліва пераканаўча праследжваецца сталенне Галі Жданко як педагога-псіхолога. Не ўсё ў яе атрымліваецца спа-

гацца за чысціню. Чалавецтва прагне чысціні, жанчыны цнатлівасці. Яны ж самі дамагаліся правоў на цнатлівасць некалькі стагоддзяў. А цяпер іншы раз здзіўляе, як несур'ёзна, легкадумна ставяцца некаторыя дзяўчаты і хлопцы да сямейнага жыцця і як потым жорстка распачваюцца за легкадумнасць. Многія старонкі аповесці «Якар надзеі» палемічна накіраваны супраць лёг-

Сябар Цімчука ваенурач Асташын сказаў яму аднойчы: «У свеце ўтварыўся велізарны дэфіцыт пяшчоты; ласкі. Людзі яшчэ то ваююць, то вучацца ваяваць. Можна падумаць, што чалавек дзеля гэтага і нараджаецца... Так, так, бацюхна, дэфіцыт пяшчоты і ласкі расце. Як падводнікам нестася ў паходзе ультрафіялетавых прорняў, так на зямлі нам усім не хапае пяшчоты і чуласці». У гэтых словах — сэнс аповесці, працяг пачатаў у папярэднім творы палемікі з усім бездухоўным, абываковым, з легкадумным і спажывецкім стаўленнем да жыцця.

Змешчаныя ў кнізе Л. Левановіча невялікія апавяданні з'яўляюцца хутчэй псіхалагічна-лірычнымі эцюдамі, замалеўкамі. У іх няма такой выразнай фабульна-сюжэтнай пабудовы, як у аповесцях пісьменніка. Тым не менш у апавяданнях, асабліва ў «Шыпшыне Саласіпса», гучыць той жа напружаны аўтарскі роздум аб сэнсе жыцця, аб неабходнасці захоўваць і берагчы ў жыцці ўсё, што складае гуманістычную аснову сутнасці і прызначэння чалавека на зямлі. Запамінаюцца і старая Андрэіха («Познія грыбы»), і рабочы лясніцтва Цімох Кавалёў («Паміць»), дзяўчынка Эля («Павінае вока») і іншыя персанажы Л. Левановіча з яго апавяданняў.

Падыход да распрацоўкі сучаснай тэмы з пункту гледжання самых высокіх маральных крытэрыяў грамадства. Пошук мастацкага вырашэння задумы ў доволі рэдкім эпісталажным жанры. Схільнасць да аналізу духоўнага свету герояў ў момант найбольш напружанай, а часам і крызіснай сітуацыі. Усё гэта сведчыць пра імкненне аўтара знайсці і выявіць у гэтай найбольш адказнай тэме сваю творчую манеру, сказаць сваё непашторнае слова.

Ванкарэм НІКІФАРОВІЧ.

ГЕРОІ — НАШЫ СУЧАСНІКІ

службу. Пасля звычайнай запіскі, якую паслала яму Галя, папракнута ў тым, што ён паехаў і не развітаўся, завязалася трывалая перапіска. Аўтар псіхалагічна дакладна паказвае, як ад першых лістоў, дзе ёсць яшчэ рэшткі скепсісу і іроніі, уласцівай моладзі такога ўзросту, перапіска Галіны і Алёшы становіцца ўсё болей і болей шчырай, адкрытай, спавадалнай, яна робіцца неабходнай ім, патрэбнай, як хлеб і вада. Здавалася б, што цікавага адбываецца ў жыцці курсанта марскога вучылішча, а потым марака і настаўніцы пачатковых класаў. Аднак пісьменнік здолеў зацікавіць чытача гэтым апісаннем у лістах з'яў і падзей з жыцця кожнага героя. І гэта адбылося таму, што і Алёша, і Галя расказваюць адзін аднаму і пра свае штодзённыя клопаты на працы і на службе, і пра сваіх сяброў, і пра ўзаемаадносіны са сваякамі, і пра прачытаныя кнігі і ўбачаныя кінафільмы менавіта з той жа вышэй высокай маральнасці нашага сённяшняга грамадства.

Так, героі Л. Левановіча хочучы жыць так, каб заўсёды чыстым заставалася іх сумлен-

чатку, яна дапускае шэраг педагагічных і іншых памылак. Паступова прыходзіць да яе ўменне тлумачыць асаблівасці паводзін дзяцей, іх адносіны да вучобы тым, як яны выхоўваюцца ў сям'і, які ў той ці іншай сям'і мікраклімат. У пісьмах аўтар разам са сваёй гераіняй паказвае, што так званыя «хваробы» сучаснасці (бездухоўнасць, імкненне ў часткі нашых людзей да неабмежаванага набыцця рэчаў, бацькоўскі эгаізм і іншыя) прыносяць перш за ўсё шкоду дзецям.

Не ўсё гладка і ў лініі асаблівых узаемаадносін герояў. Амаль тры гады не бачаць адзін аднаго Галя і Алёша, толькі перапіска не дае патухнуць іх узаемнаму пачуццю, што ўспыхнула ў час папярэдняга адносна кароткага знаёмства. Сумненні трывожача кожнага. Л. Левановіч вельмі слушна звяртае ўвагу чытачоў на тое, што захаваць каханне, пранесці яго праз гады — справа доволі нялёгка, яна патрабуе ад герояў пэўнай душэўнай самаадданасці, высокай духоўнасці ва ўсіх іх паводзінах. У адным з лістоў Галя піша свайму сябру: «Так, трэба зма-

кіх і прыватнаўласніцкіх адносін да кахання, да інтымных узаемаадносін, супраць мяшчанскага стаўлення да сямейнага жыцця.

Своеасаблівым працягам развіцця гэтай жа маральнай тэмы з'яўляецца другая аповесць, што змешчана ў кнізе, — «Прызнанне». Перад яе галоўным персанажам, афіцэрам флоту Цімчуком, паўстае тое ж, што і перад героямі аповесці «Якар надзеі», важнае пытанне: «Як захаваць каханне, пранесці яго праз гады, застацца верным сям'і, дзецям, жонцы?» Л. Левановіч выбірае для знаёмства чытачоў са сваім героем доволі крытычны момант у яго жыцці, калі надыходзіць, як гаварыў У. Маякоўскі, пэўная «амартызацыя сэрца і душы», калі інерцыя, звыкласць штодзённага, на першы погляд, аднастайнага жыцця выклікае вострае пачуццё незадаволенасці, імкненне да бязлітаснага самааналізу сваіх учынкаў.

Аўтар застаецца верны псіхалагічнай праўдзе, паказваючы, як у Цімчуку перамагае духоўная цэласнасць асобы, пачатак, які сфарміраваны высокімі маральнымі прынцыпамі.

«ШКАДАВАННЕ ПРА СЛАБАЕ ВЕДАННЕ»

Леанід Лявонаў сказаў: «Любоў да Радзімы... немагчыма без ашчаднага абыходжання з дарамі прыроды, якія прадастаўлены ў распараджэнне не аднаго, а тысяч шчаслівых і разумных пакаленняў». Каб людзі былі іменна разумнымі ў сваіх адносінах да ўсяго, што акружае нас, — для гэтага і дзеля гэтага шмат можа і павіна зрабіць мастацкае слова. І таму трэба толькі вітаць той факт, што наша літаратура хоць і не часта, але бярэцца і за пэўныя праблемы экалагічнага характару.

Кніга Валера Санько «Жыватворныя крыніцы», якую ў 1979 годзе выпусціла выдавецтва «Ураджай», таксама аб узаемаадносінах чалавека і прыроды. Аднак вельмі шкада, што актуальная тэма ў ёй вырашаецца на дзіва некаваліфікавана і безгустоўна, на нізкім мастацкім узроўні. І хоць у зборніку больш за тры дзесяткі невялікіх апавяданняў і два нарысы, твораў, якія б запомніліся, якія б, урэшце, проста звярнулі на сябе ўвагу, — можа, некалькі: хіба што апавяданні «Сімфонія», «У пакутах святла», «Адступленне чалавека» ды яшчэ адна-дзве назвы. Але ж для кнігі, у якой больш за шэсць аркушаў — гэтага малавата...

Недасканалыя і няўпэўненыя свае практыкаванні сам В. Санько называе нявыдуманымі маленькімі апавяданнямі, а выдавецкая анатацыя рэкамендуе іх як «апавяданні-былі». Але, дазвольце, ці тое, як абходчыкаў Шарык, нацкаваны сваім гаспадаром, неміласэрна разарваў аж двух каткоў — гэта і ёсць «фактура» для апавядання, няхай сабе і маленька-

га? І дзе тут, калі можна пацікавіцца ў В. Санько, тыя «векавечная любасць да «братоў нашых меншых» і «ашчаднае стаўленне да ўсяго жывога», аб якіх так шырокавышчална заяўлена ў вельмі прэтэнцыёзнай аўтарскай прадмове да зборніка?

Дарэчы, і ў другім апавяданні той жа бяспрашны Шарык зноў шкуматэе небаракучка. Так таму прыблудзе і трэба, — супакойвае залішне жаласлівага чытача В. Санько... Або нейкі Іван Мядзельскі надумаў бабахнуць са стрэльбы на ваўку, седзячы пры гэтым вярхом на кані. Неразумны Немец, натуральна, спудзіўся ад нечаканага стрэлу і крута рвануў у поле, а Іван добра-такі грывнуўся аб зямлю. «Выстрал з каня навучыў паліяўнічага яшчэ адной тонкасці шматлікай паліяўніцкай справы», — рэзюміруе аўтар. Ну і што з гэтага? Ці той гэта факт, ці тая падзея, якую варта было разгортваць у самастойны твор?

Падобнага лапроку заслугоўваюць і іншыя апавяданні В. Санько. Дарэчы, у кніжцы месцамі недакладна акрэслена, а то і проста няправільная пазіцыя самога аўтара. Вось, скажам, апавяданне «Ратунак» (звернем увагу на сэнс слова, вынесенага ў заглавак). Пакінуты гібець са шротам у спіне звер-падранак... «Нічога асаблівага не страшася ў той дзень у жыцці Антона Іванавіча Сапранко. Але ён быў задаволены. Маладое, ранняе пачуццё датычанасці да выратаванага жыцця поўніла яго радасцю», — цешыцца В. Санько.

Але ж якое тут «выратаванае жыццё»?

Каб паказаць высакародства чалавека ў адносінах да «братоў нашых меншых», трэба было шукаць лепшыя прыклады. Неакрэсленасць аўтарскай пазіцыі вельмі відна і ў яго стаўленні да шэрага разбойніка — ваўка («Шарык», «Гонка»).

На адной са старонак «Жыватворных крыніц» можна наткнуцца на такое заключэнне: «Шкадаванне пра слабае веданне прыроды і яе жывога свету ўсё часцей гучала ў юнацкіх галасах». Можна, ў тых юнацкіх галасах і было нешта падобнае, але сам гэты сказ, як для мастацкай літаратуры, гучыць даволі своеасабліва.

Аднак жа гаворка і не аб гэтым. Калі чытае аўтарскую прадмову, калі бачыш, што ён часта, як быццам, сам не ведае, чаго хоча, калі чытачу падносяцца рэчы малаверагодныя, а то і проста выдуманія («Аблога», «Гонка», «Палюе рысь», «Схватка пад вадою»), то з'яўляецца шкадаваннем пра слабае веданне прыроды самім В. Санько.

Нават тыя цытаты, што прыводзіліся тут, даюць ужо некаторае ўяўленне аб мове «Жыватворных крыніц». Аднак жа... «аўтарам нямаля ўжыта харошых беларускіх слоў...» — сам сябе падхвалявае В. Санько ў прадмове. Дзеля справядлівасці скажам, што такія словы трапляюцца. Толькі, на жаль, не часта. А вось слоў пакасабочаных, папсаваных, перакручаных — шмат. В. Санько вельмі хоча быць арыгінальным. І на свет з'яўляецца вельмі такое звышарыгінальнае: «на адзінаццатым пяску, які страціў сваю канарэчную янтарнасць...», «з даходлівай напеўнасцю завялі птушкі», «балаболні вокнамі і дахамі кроплі». «...Гамолка ў маўклівым захваленні сузраў буянаства прыроды, ветранай зелянцы», «знізвалі вачыма адзін аднаго», «добрасць была на яго твары...» Усё гэта — толькі ў адным невялікім «Адступленні чалавека».

А далей — болей: «рыжа-заспявала спіна», «вокідная пазалота», «заспакойлівы гаспадар», «пастрахотнае месца», «звекавечаны сабачыны страх», «дзікі сіберны звер», «стваральная сіла адчаю», «слабкі

вечер», «шматлікая паліяўніцкая справа», «павабная і слабая песня», «спасцярожлівая прывычнасць», «пакорлівы асілак — лось», «неспатоўнае гурчэнне», «панадны вады звярок», «шчыльны прудкі вечер», «агідны расслабляльны страх», «гарэтны голас», «неразглядная сіпечка»...

І яшчэ: «Шарык дагодліва ўстаў», «натапурыўся», «супакойна ўздыхнулі», «гэта не падобала», «кмеціў укусіць», «падткнуў Шарыка да гошці», «праказала нека ўвечары», «папаздывацца на моцу ног», «не маглася карміць», «згінацца ўпоперкі», закіячае вакно», «хадзіў удоўж і ўпоперкі», «павярнуў узвароткі», «пачула спажаўнасць», «ураджалі да глыбіні душы»... Узятая ўсё гэта не з мовы персанажаў — толькі з аўтарскай мовы.

Не ў меру захапіўся ўласнай словатворчасцю і эксперымантаваннем з дыялектызмамі, В. Санько не заўважае, што ўся гэта «вокідная пазалота» і «канарэчная янтарнасць» вельмі часта мяжуюць і воль з такімі «перлам» непісьменнасці: «сонца зварачаіцца з поўдня», «на сабаку воўк не зварачаіў увагі», «яшчэ птушак», «стая галак», «з нечаканай рэзвасцю», «не зрабіў і дзесяці шагоў», «думкі зашаваліліся», «ламіль пні». Тут жа, поруч, ідуць такія канструкцыі: «упаў кусочак кураняці», «пастукаў руці аб плечы», «сустрэлі на сцяжышчы кроў», «у клопатах па зберажэнню мяса», «у саўгасе садзяць пасадкі», «рабіць усё па зберажэнню прыроды». Штукарствы з лексікай, якія становяцца самамэтамі, суседнічаюць, як бачым, са звычайнай нехайнасцю ў выкарыстанні мовы, а то і з самай ардынарнай непісьменнасцю. Як ні дзіўна, усяго гэтага не заўважыў і рэдактар «Жыватворных крыніц» І. Кузьмін.

Дадамо, кніга В. Санько выдадзена «Ураджаем» не для адной вёскі. Тыраж «Жыватворных крыніц» — аж 20 тысяч экзэмпляраў.

Палікарп АБРАМОВІЧ, супрацоўнік бераставіцкай раённай газеты «За камунізм».

Леанід РАШКОЎСКИ

Маё кізэда

На самога сябе я сягоння злую:
Не жыву, а па праўдзе сказаць, існую,
Бо жыццё пазычаю, авансам бяру...
Зразумей жа, таварыш, пра што гавару.
За табою хацеў бы няспынна ісці,
Каб ствараць і дзярзаць,
каб шукаць і знайсці —
І каб разам з табой цаліну абжываць,
Пакараць Енісей і на Месяц злятаць.
Многа важных і радасных спраў (не
злічыць!)
Я хацеў бы з табою, равеснік, зрабіць.
Ды сягоння ў жыцця пазычаю я дні...
Ты за гэта, таварыш, мяне не клянй.
Ты павер мне, што я не хачу,
не магу

Толькі браць
і заўжды заставацца ў даўгу.
Так, я хворы...
Разводзяць рукамі ўрачы...
Але ж сэрца жыве!

І сумленне крычыць:
Будуць цяжкія — хай!
Будзе нібы ў баі!
Я хачу быць з сябрамі ў адзіным страі.
Я, Айчына, з табой у тваёй барацьбе!
Выклік лёсу раблю,
свайму лёсу, сабе!
Хто сказаў,
што чакае наперадзе змрок!
Памажы мне, таварыш,
зрабіць першы крок.
А калі я пайду ў далячыні дарог,
Зразумееш,
не марна ты мне дапамог.

Нібы ліса шукала выйсця,
Прайшла лясы, прайшла сады.
А следам замятала лісце
Ледзь-ледзь прыкметныя сляды.
На парызэльях пракосы
Лісцёвую паслала медзь,
І ўсе адчулі: гэта восень
Зіму рыхтуецца сустрэць.

Гавары,
Люблю я слухаць
Хоць да ранішняй зары.
А, магчыма... Лепш ні гуку,
Памаўчы, не гавары.

Я жадаю з угаворам
У начной маўчаць цішы
І ў раку глядзець, дзе зоры
Мітусяцца, як яршы.

Зразумець,
Калі за лесам
Сонца пырсне напралом:
І вялікі ён
і цесны
Свет, дзе мы з табой жывём.
Пераклад з рускай Ю. СВІРКА.

Іосіф НАНЭШВІЛІ

Здэрабіца

Я ездзіць люблю, апантаны:
Мільгаюць пейзажы ў акне.
Гарачым дыханнем саванны
Запомніцца Афрыка мне.

Дарога — у дымцы — дрыжала
Спякотнаю песняй без слоў.
Запомніцца Кіліманджара
Пад шапкай спрадвечных снягоў.

Запомняцца ночы Ханоя
Між мноства краін і шырот
Трывожнай сваёй цішынёю,
К якой паднясуць зараз knot.

І тое, што — норавам царскі —
Кідаючы глыбы вады,
Грымеў вадаспад Ніягарскі
На ўсе грамавыя лады.

Сам Час —
яго чутна прысутнасць —
На жвір раздрабняе граніт,
Адходзіць, губляючы сутнасць,
У попельны цень пірамід.

І ўсё, чым дарыла прырода,
І ўсё, што ўвасобіў народ:

І слыннага Ніла шчадроты,
І дужых плацін разварот.

Туманы брытанскага лета,
Міланскіх ускраінаў звон,
І шлоахі венскага лесу,
І вуліц парызскіх аргон, —

Усё, што прывёз я з вандровак

І ў памяці ўдзячна збярог, —

У думках —

зусім не суровых —

З Айчынай зраўняць я не мог.

Не быць нашай прышласці змрочнай —
Нам яснае свеціць святло!
Над Грузіяй чашай святочнай
Высокае сонца ўзышло.

Дзень паэзіі

Калі паўночы праміне
у мроях

кволых,

а ў сэрцы,

быццам у акне,

праступіць золак, —

і певень скочыць на пляцень,
каб сонца стрэць гарэзаю, —
тады настане вершаў дзень,
настане Дзень Паэзіі.

Калі, як сонца, зіхацяць

дзяўчыны вочы,

бы заповітнае сказаць

яна вам хоча,

і смеху

прамяністы цень

іскрыць, бы сіль нябесная, —

тады настане вершаў дзень,
настане Дзень Паэзіі.

Калі ад распачы пачне

штурхаць з абрыва,

але галіны страсяне

вярба

зычліва,

убачыш ты

імхоў шагрэнь,

і россып зор бялесую, —
тады настане вершаў дзень,
настане Дзень Паэзіі.

Калі у твай ўварвецца сон

бяда чужая,

пачуеш нечы стогн, і ён

папераджае,

што ў сэрца ўп'ецца авадзень

і пройме золь балесная, —

тады настане вершаў дзень,
настане Дзень Паэзіі.

Калі

пад грому перакат,

пад навалніцай,

пад музыкаю эстакад,

лазою ніцай

вякам,

нашчадкам шлеш прамень

сваёй душою чэснаю, —

тады настане вершаў дзень,
настане Дзень Паэзіі.

Калі ад цяжкасцей знямог,

ад слёз,

сумненняў,

і ад таго, што ты не бог

і ты не геній,

грахі зямныя гнуць каршэнь —

рванешся ў неба песняю:

тады настане вершаў дзень,
настане Дзень Паэзіі.

Падобны дзень —

нібыта лёс,

а не кірунак.

Ён не спагадлівасць нябёс,

а падарунак.

Калі ж лянота ці мігрэнь

заслоніць даль завесаю, —

не прыйдзе ўжо не толькі дзень,
але і міг паэзіі.

Пераклад з грузінскай С. ГАЎРУСЕЎ.

ПРОЗА

Алесь ЛІСЦІКІ

ІМГНЕННІ

Залаты праменьчык, што прабіўся праз густую лістоту таполі, ярка бліснуў і асляпіў на імгненне вочы, нагадаў вясёлую берталетавую ўспышку першай веснавай маланкі.

Еду з дому. Усе, хто чакае аўтобуса, мясцовыя — хто раней, хто пазней паехалі з вёскі... Пазналі ў малым сына настаўніка. Падазвалі, далі цукерку і спыталі, колькі яму гадоў. Сказаў. А каб падтрымаць марку дарослага, дадаў: — А я на гэты тын магу ўзлезці! І сапраўды, такі, што можа. І не ўсміхніся, і не павер гэтаму дзіцячаму разуменню даросласці.

Купляюць веласіпед. Нядзеля — ля магазіна дзятвы, дарослых. Аглядаюць, маўляў, таго каня на базары, што цыганы прадаюць. І кожны, нібыта нічога больш і не рабіў на сваім вяку, як купляў веласіпеды і вялікі знаўца іх вартасцей, раіць нешта сваё, кожны нібы перакананы, што іменна ад яго слова гаспадар урэшце вырашыць: купляць або не. ...Падзея. У маштабах вёскі. Радасна і хораша таму, хто купляе. Радасна і мне, бо зусім недалёка той час, калі перажываў гэта хлапчанём і глядзеў на гэта адкрытымі дзіцячымі вачамі.

Пустая хата... Дзеці раз'ехаліся, а старыя бацькі памерлі. А яна здалёк, як некаторы чалавек, на сцярожае чорнымі ямамі вокнаў.

Як зорцы, што ярка свеціць над бацькоўскай хатай увесь свой век і дзівіцца ў люстраную гладзь убарцкіх плёсаў, — так ніколі і твайму вобразу не зсмуціцца ў рацэ маёй памяці.

Праходзіў неяк міма і ўбачыў, што дзядзька ўскопвае свой гародчык, а рукі — у рукавіцах. Можна, ад таго, што ніколі раней такога не бачыў, стала прыкра, і нядобра падумаў пра таго дзядзьку. Даводзілі потым, што гэта мог быць і добры чалавек. Можна, і так. Але ўражанне жыве, не змянілася.

Хоць наездом, але даволі часта бываю дома. Толькі ўсё ж аніжак не магу прывыкнуць да таго, што пасля майго першага расстання з роднай хатай бацькі пафарбавалі падлогу. А якраз помню той

дзіўны пах свежавымытай падлогі, пах аеру, які маці пасцілала ў святы. Малы, набегаўшыся, натаміўшыся, ап'янены яе пахам, я любіў засынаць каля грубка, улёгшыся на бацькаў кажух.

...І сёння далёка за поўнач не магу заснуць, не магу звыкнуцца з такім непрывычным, ненатуральным у бацькавай хаце пахам пафарбаванай падлогі.

Стаю на паўзабытай, даўно не ходжанай сцежцы. Падае густы-густы снег: такі, што не бачу дрэў, якія, ведаю, стаяць абоч самай сцежкі. Гляджу, узрушаны, задраўшы ўверх галаву і прыжмурыўшы вочы, як роем пясцікаў сыплюцца-танцуюць вялікія сняжынкі, і неяк падсвядома мяне запаўняе перакананне, нібы гэта час ляціць у бясконцы вымярэнні, а я, акружаны маўклівай загадкавай прасторай, спасцігаю сцэнс вечнасці, як адзіноты.

Іду па заасфальтаванай вясковай вуліцы, заасфальтаванай не так даўно. І ад таго, што мала бываю дома, ніяк не магу звыкнуцца з яе новым абліччам, і бачу тую, якую і зараз памятаю з маленства: шырокія, разбітыя машынамі каляіны — з аднаго боку, па якіх ужо нельга было ездзіць, і меншыя, не так даўно прабітыя ўзамем тых, з'езджаных, — з другога, па якіх сцякае ў ніжэйшыя мясціны вясной, восенню або пасля дажджоў вада, і нас, мелых, што з непадробнай радасцю гуртам рупяцца, з пяску і трэсак лядкуюць перакрыцці або пускаюць папярковыя і з кары пад ветразем караблікі.

АМАЛЬ УВЕСЬ СНЕЖАНЬ мінулага года ў Мінскім Палацы спорту праходзілі юбілейныя канцэрты «Песняроў», прысвечаныя 10-годдзю ансамбля. Першае аддзяленне канцэрта складала цыкл беларускіх народных календарна-абрадавых песень. Стварыць такую кампазіцыю задача, якая пад сілу толькі высокапрафесійнаму калектыву. Спраба, бадай, не мае аналогіі ні ў айчынай, ні ў зарубежнай практыцы. Кампазіцыю без перабольшання

ню якіх на сцэне папярэднічала больш чым гадавая карпатлівая праца мастакоў? Думкі падаляліся. Адны прымаюць касцюмы без аніякіх агаворак, другія звярнулі ўвагу на неадзватнасць характара створаных касцюмаў характара беларускага сялянскага касцюма.

Ці правамерна такое сумненне? Каб адказаць на такое пытанне, трэба зрабіць невялікі экскурс у гісторыю.

Беларускі нацыянальны

ных тканін, на сцэне сталі ўжывацца кашулі з парашутнага белага, сіняга і, нават, чырвонага шуюку. Такое становішча можна растлумачыць і тым, што з'явіліся мастакі, якія слаба ведалі этнаграфічны матэрыял. Першыя захады па папярэдняй касцюмаў у бок аўтэнтычнасці і этнаграфічнасці пачаў мастак Лявон Барзна — выдатны знаўца нацыянальнага народнага мастацтва і, у прыватнасці, касцюма. Выкананыя ім у 60-ых гадах касцюмы атрымалі станоўчы водгукі прэсы і спецыялістаў.

Справа, распачатуя Л. Барзнай, з поспехам працягвае этнограф-мастацтвазнавец і мастак Міхась Раманюк. У 1975 годзе ён робіць эскізы касцюмаў для народнага хору БССР да здавадзін Беларускага мастацтва ў Літве і на Украіне. У афармленні харавой і танцавальнай груп М. Раманюк аднаўляе ўжо ўвесь склад народнага строю. У жаночым касцюме з'явіліся забытыя «наміткі», у мужчынскім — маляўнічыя світы, разнастайныя галаўныя ўборы. З дзейнасцю М. Раманюка і яго вучняў на мастацкім факультэце БДТМі пачынаецца сучасны этап у развіцці касцюма. Для касцюмаў, зробленых па эскізах Ларысы Кузьміной (касцюмы для шэрагу кампазіцый у «Харошых»), Галіны і Валерыі Маркавец (кампазіцыя «Песня пра долю» у «Песнярах») і больш чым у 10-ці самадзейных ансамблях), Галіны Юрэвіч (праграма ў ансамблі танца БССР), Наталі Моніч і іншых вучняў М. Раманюка характэрна перш за ўсё добрае веданне беларускага этнаграфічнага адзення, пэўная рэатворнасць касцюма.

Афармленне новых касцюмаў для ансамбля «Песняры» — работа маладых мастакоў Вольгі Дзёмкінай і Юрыя Піскуна, таксама вучняў М. Раманюка.

Якая ж задача стаяла перад мастакамі? Трэба было «апрагнуць» выканаўцаў календарна-абрадавых песень, гэта значыць, песень, якія выконваліся ў вялікіх святых традыцыйнага календара, што меў даўнюю традыцыю. Але мастакі павінны былі ўлічыць, што ў гэты касцюм

будзе апрапунты найсучасныя па гучанню ансамбль, які аперыруе сучаснай формай аранжыроўкі і гарманізацыі. Да ўсяго канцэрты ансамбля з'яўляюцца маляўнічым відовішчам, якое глядзіць у асноўным моладзь. Неабходна было яшчэ паказаць агульнанацыянальны, а не рэгіянальны характар матэрыялу кампазіцыі. Вось такія ўмовы і вызначылі рашэнне касцюмаў. Аўтары імкнуліся падкрэсліць народнасць, нацыянальнае прыналежнасць касцюма, яго гістарычнасць праз уключэнне элементаў гістарычнага касцюма Беларусі XVII—XVIII стст. Выкарыстанне рэмінісцэнцыі гістарычнага касцюма не толькі правамерна, але і неабходна. Прыгадаем, што рэспрэзентывныя элементы адыгралі значную ролю ў фарміраванні нацыянальнага сцэнічнага касцюма рускіх, літоўцаў, паліякаў і іншых народаў. Спадарожнікам календарна-абрадавых і іншых песень, уключаных у праграму, заўсёды было пераапрапанне. Вось гэты элемент карнавальнасці, святчонасці мастакі імкнуліся раскірыць праз колер касцюма, дэкаратыўныя ўпрыгожванні, кутаскі, іветкі, традыцыйныя, але модныя сёння каптуркі. Мастакі не апрапунілі ансамбль ва ўніформу, а зрабілі касцюмы з улікам пластыкі кожнага ўдзельніка і яго месца ў ансамблі. Кожны з гэтых касцюмаў цудоўна працывааца на вялікай адлегласці — праце сілуэт, санавітан каларовае пляма. З блізкай адлегласці выяўляюцца элементы адзення, дэкора. Канструктыўнасцю ліній і каларытаў мастакі імкнуцца падкрэсліць значнасць ансамбля, яго маштабы.

Новыя касцюмы «Песняроў» — гэта удалая спроба стварыць візуальны эквівалент велічнага і высокамоднага гучання беларускай народнай песні ў выкананні ансамбля. Касцюм дае магчымасць глядачу глыбей адчуць, зразумець, асэнсаваць календарна-абрадавую прагому народных песень, бліскача аправаваных Уладзімірам Мулявіным. Да ліч недахопаў можна аднесці хіба некааторыя перагружанасць, дэпоам асобных касцюмаў і тое (гэта ўжо ў адрас саміх «Песняроў»), што ў час канцэртаў удзельнікі ансамбля з'яўляюцца перад глядачамі без галаўных убораў (за выключэннем некааторых) — гэта разбурдае складаны, прадуманы сілуэт адзення і тым самым алчуваальна зніжае агульнае уражанне ад ўсяго касцюма.

Падсумоўваючы вышэйсказанае, можна з задавальненнем канстатаваць, што новыя касцюмы «Песняроў» — прыніцы новай эпохі ў развіцці беларускага сцэнічнага нацыянальнага касцюма. Разам з тым узнікае шэраг пытанняў. А ці здавальняюць нас касцюмы іншых праграм, у якіх «Песняры» з'яўляюцца перад глядачамі ў час сваіх бясплатных гастролей далёка за межамі рэспублікі і краіны? А якое становішча з касцюмам у іншых прафесійных і самадзейных калектывах? І хаця справа ў апошнія гады адчувальна зрушыла ў лепшы бок, гаворка пра нацыянальны сцэнічны касцюм неабходна.

Генадзь САКАЛОУ-КУБАЙ.

Сярод шматлікіх прац, якія выпускае выдавецтва «Навука і тэхніка», значнае месца займаюць даследаванні па літаратуры, мове і мастацтву. Інстытут літаратуры АН БССР падрыхтаваў вялікае калектывнае даследаванне ў трох частках, прысвечанае праблеме ўзнікнення і станаўлення сацыялістычнага рэалізму ў нашай літаратуры. Дзве з іх уключаны ў план выдання. Першую — «Нараджэнне новага мастацтва. Сацыялістычны рэалізм — заканамернасць гістарычнага развіцця беларускай літаратуры» — падрыхтавалі Л. Гаранін, А. Яскевіч, А. Матрунёнкі. Даследчыкі на матэрыяле творчасці Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, Цёткі праследжваюць, як выспявала неабходнасць новага мастацтва, як фарміраваліся яго творчыя прыніцы. У другой частцы — «Паззія абнаўлення свету. Фарміраванне творчых прыніцаў і стылявых форм беларускай паззіі 20—30-ых гадоў» — Н. Шукліна, А. Кабаковіч, І. Шпакоўскі праследжваюць станаўленне і развіццё сацыялістычнага рэалізму ў беларускай савецкай паззіі даваеннага часу.

У калектывнай працы «Беларуская літаратура. Дзень сённяшні» разглядаюцца актуальныя праблемы нашай літаратуры на сучасным этапе.

Тэксталагі падрыхтавалі калектывны зборнік «Пытанні тэксталагі беларускай літаратуры». Яны абагульняюць вопыт практычнай работы па выданні творчай спадчыны Я. Купалы, Я. Коласа, К. Чорнага, а таксама помнікаў старажытнабеларускай пісьменнасці.

З цікавай манатграфіяй «На скрыжаванні славянскіх традыцый. Літаратура Беларусі другой паловы XVII—XVIII стст.» выступае А. Мальдзіс. Даследчык працягла час працаваў у савецкіх і польскіх архівах і бібліятэках, адшукаў шэраг невядомых раней твораў, устанавіў новыя фанты.

Музей Я. Купалы падрыхтаваў бібліяграфічны даведнік «Янка Купала ў літаратурнай крывіцы і мастацтвазнаўстве».

У шматтомнай серыі «Беларуская народная творчасць» пачынаецца выпуск тома «Вяселле. Песні». А. Гурскі падрыхтаваў манатграфію «Зімовае паззія беларусаў», у якой разглядае ідзіна-мастацкія асаблівасці беларускіх народных зімовых песень. У зборнік «Беларуская фолькларыстыка» ўвайшлі артыкулы па актуальных праблемах беларускай вусна-паэтычнай творчасці.

Выйдуць з друку чарговыя выпускі «Беларускай лінгвістыкі». Пабычы сьвет мовазнаўчы бібліяграфічны даведнік «Беларускае мовазнаўства. 1966—1975». Гэта працяг аднаіменнага даведніка, які выйшаў з друку ў 1967 г. і ахопліваў літаратуру за перыяд з 1825 па 1965 год. У кнізе І. Яшкіна «Узаемадзеянне рознадыялектных сістэм. Марфалагія, сінтаксічны асаблівасці» даецца апісанне беларускіх гаворак Пасожка ў параўнанні з іншымі гаворкамі Беларусі, а таксама суседніх абласцей РСФСР і Украіны. У кнізе А. Булькі «Лексічны запасы чанні ў беларускай мове XIV—XVIII стст.» даецца ўсебаковы аналіз гэтых запасычанняў, іх лексіка-семантычная характарыстыка і класіфікацыя.

Будзе працягвацца выданне слоўнікаў. Я. Рапановіч падрыхтаваў «Слоўнік назваў населеных пунктаў Брэсцкай вобласці». Выйдзе другі том «Слоўніка беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча». Пачынаецца выданне шматтомнага «Гістарычнага слоўніка беларускай мовы», у які ўвойдзе каля 80 тысяч пагрозных слоўнікавых артыкулаў. Першы том змяшчае лексіку на літары А—Б.

Сярод мастацтвазнаўчых прац — даследаванні А. Красінскага «Кінадакумент і вобраз часу». А. Кулагіна «Ахвітантура дварцова-памесных ансамбляў Беларускай (дзюгя палова XVIII — пачатак XIX стст.)». У галіне прыкладнага мастацтва Г. Курыловіч падрыхтаваў кнігу «Беларускае народнае тэатрава», а Д. Трызна — «Беларускія дыяны і габелены».

Выйдзе яшчэ некалькі прац па беларускім мастацтве і этнаграфіі.

Г. ЮРЧАНКА.

НОВЫЯ КАСЦЮМЫ «ПЕСНЯРОЎ»

можна параўнаць з манументальнай фрэскай, глыбокай па зместу, мажорнай па гучанню, напісанай упэўненай рукою выдатнага мастака каларыста. Важную канструктыўную ролю ў гэтым відовішчы адыгрываюць новыя касцюмы ўдзельнікаў ансамбля (мастакі Вольга Дзёмкіна і Юрыя Пісун). Яны дапамагаюць стварыць святочна-урачысты настрой на сцэне і ў зале.

«Работа мастакоў над касцюмамі для нашай новай праграмы гэты ж важны і складаны працэс, як і работа нас, аранжыроўшчыкаў, выканаўцаў. Мы вельмі задаволены касцюмамі, яны дыктуюць нам якасна новыя адносіны да песні, да рэпертуару наогул. У кампазіцыі календарна-абрадавых песень мы імкнуліся да операсімфанічнай складанасці музычнай палітры, дзе касцюмы выступаюць для гледача як важны і паўнапраўны кампанент кампазіцыі, а для нас — своеасаблівым камертонам, які настрайвае на адпаведны лад», — гаворыць кіраўнік ансамбля Уладзімір Мулявін.

А што гледачы? Як яны прынялі касцюмы, з'яўлен-

сцэнічны касцюм мае параўнаўча ўжо вялікую традыцыю. Пачынаецца ён з тэатра Ігната Буцінцкага, дзе ў танцавальных нумарах нацыянальны мужчынскі касцюм выступаў у поўным ансамблі: світан, галаўны ўбор, боты. Вытрымліваліся і яго этнічныя асаблівасці: доўгая каўняровая кашуля, стужка-галыштук, белыя па колеры нагавіцы. Мастак па касцюмах, відаць, арыентаваўся на рэспрэзентывныя этнаграфічныя ўзоры.

Паступова касцюм страціў сваю ансамблеваць, быў зведзены да мінімуму: ардынарная па рашэнні кашуля, пас, часта каларовыя нагавіцы, боты. Практычна знік галаўны ўбор у мужчын і, нават, у жанчын. На сцэне пачаў ужывацца касцюм бытавы. Гэта стала з'явай агульнай, датычылася ды і цяпер датычыцца як прафесійных, так і самадзейных калектываў.

Сталі ледзь не правілам істотныя адступленні ў этнічных асаблівасцях касцюма. Замест традыцыйнай свабоднай і доўгай па каленару, кашуля стала кароченькай, замест спрадвечных, пляшчотных па колеры льяна-



Аўтары касцюмаў Вольга Дзёмкіна і Юрыя Пісун сярод «Песняроў». Фота Я. КОКТЬША.

...Магчыма, я бачу гэта адзін, таму што некаторым яно за доўгія гады звывкалася і забылася, а на памяці другіх такога ўжо і не было. Вось ад гэтага мне па-свойму сумнавата і радасна, што такой памяці ў некага ўжо і няма, і што калі я раскажу аб тым, гэтаму некаму ўсё гэта хораша здасца даўняной.

Не заўважаў, калі крочыў з одумам па лясных сцежках, ці тапчу мурашоў. Не, я бачыў, што яны мітусяцца ўсюды, і як ні выбіраў, дзе б ступіць, каб іх не было, але так усё роўна не выпадала. Таму ішоў я прама, як мага лягчэй ступаючы, і не азіраўся на свае сляды.

А тут раптам убачыў: на адной з галінак у маім вогнішчы мітусіцца, кідаецца ў адца туды і назад мурашок і вось-вось згарыць небарака. Тым часам аднекуль з дна душы падняўся, глыбока краўнуў чалавечы жал, і я ўстаў, выцягнуў тую галінку з агню, аднёс і палажыў на зямлю.

Адчуўшы ўсё сваёй дробязнай істотай яе пах, ён кінуўся невядома як вызначаным адразу маршрут да невядомага мурашніка паблізу...

Я доўга сачыў за ім, аж пакуль ён не прапаў з поля майго зроку, і калі ён знік, нейкім пастелельным спакоем злагаднела мая душа; і мне паверылася, што павінен я быў абавязкова зрабіць нешта падобнае, каб тым чынкам пераацаніць ранейшыя, з вышні таго душэўнага зруху паглядзець на сябе, нібы пабочны чалавек збоку...

Густы, прывялены пах мурату, палыну і рамон-

каў уражвае сваёй шчодрасцю і гэтак напамінае пах спелага, падабранага ранкам у дзяцінстве яблыка-жытніцы ў расе...

Ясны марозны снежаньскі ранак...

Ледзь-ледзь пунсавее на ўсходзе сонца: угары раактыўны цягне за сабой ружаватае павучынное следу...

Прайшоў невялічкі сонечны дождж... Я выйшаў з хаты ў двор, і пах, духмяны пах зрошанага сена, што было расстрэсена бацькам ля тына, вельмі востра нагадаў мне пах свежых, толькі што прынесеных маці з градак агуркоў у фартуху...

Мне трэба было тэрмінова пазваніць. Падышоў да аўтамата, а там ён і Яна, закаханыя, схваўшыся ад ветру (на дварэ стаяла глыбокая восень), цалаваліся...

Стала неяк няёмка за незнарок падгледзенае юнае шчасце, і падумался пра сваё чамусьці.

Малы майго друга—раённага газетчыка. Такое дасціпнае хлапанне, не ідзе на рукі. Ад дзіцячага сядзіка дахаты далекавата, і салодкая пакута бацьку—прывесці яго да маці.

Ідзе, склаўшы рукі за спіной, як дарослы. І ўсё яго цікавіць, усюды яму трэба заглянуць. У лужыну ля тратуара, у яму, што выкапалі сувязісты, або пеперку з-пад цукерак разгледзець ці шкельца ў пяску падняць...

А тут раптам убачыў—упершыню—дзіва-дзіўнае: безлі бульбаўборачны камбай—новы, каларовы,— і крыкнуў радасна, шчасліва:

— Та-а-таа! Глядзі, колькі цацак павезлі!!!

Пасля працяглых праліўных дажджоў выдўёся цёплы, сонечны дзень. Здаецца, такіх нават вясной не было.

І ластаўкі адзначалі яго сваёй, птушынай радасцю, усёўшыся на «каньку» даху, на самай сярэдзіне...

Многае забылася так рана...

А гэта помніца і цяпер:

— Вясна-красна, а што ж ты нам прынясла? — Малым дзеткам—па речку, старым людзям—па кіечку...

Памяць светлая, як той сонечны дзень, якім пался снаданія маці далава нам з сястрой па чырвоным яўку і адпраўляла на агарод клікаць ВЯСНУ...

Як учора было... Усё, усё помню... Нават тое дзіцячае хваляванне і радасць вяртаюцца... Не, не сентыментальнае... Проста і натуральна — як праз нядоўгі салодкі юначы сон...

Устаць з зямлі і прыхінуцца да дрэва—гэта ўсё роўна як зведаць шчаслівейшае пачуццё, блізкае да пачуцця, якое адчуваюць дзеці пасля ачуньвання цяжкахворай маці або юная матуля над калыскай свайго першынца.

ПАДЗЕЯ У ГІСТОРЫІ НАШАГА музычнага мастацтва адбылася сапраўды адметная. На такія прадстаўнічыя і адказныя агляды кампазітарскага моладзь рэспублікі выйшла, бадай, упершыню. Не толькі спецыялістам, а і самай шырокай грамадскай была дадзена магчымасць праслухаць некалькі дзесяткаў разнастайных сачыненняў, створаных маладымі аўтарамі. (З праграмамі кан-

імнеца пісаць у розных жанрах на высокім прафесійным узроўні. І ёсць нямаля прыкладаў, калі такія імкненні — плённыя. Аматыры філарманічных канцэртаў, слухачы музычных радыёпраграм ведаюць імёны У. Будніка, Л. Захлеўнага, В. Іванова, Л. Шлег, В. Войціка, У. Дарохіна, Э. Зарыцкага. Песні і камерныя творы маладых кампазітараў рэгулярна друкуюцца ў зборніках выдавецтва «Беларусь» — «Клубныя

сачыненні, у якіх няма яркай меладычнай асновы, якія не складзены па законах характэра, праўды і дасканаласці. Асобныя аўтары не заўсёды дбаюць пра высокія ідэалы мастацтва, не заўсёды думаюць пра важнасць далучэння шырокага слухача да музыкі.

Адзначышы, што прыцягальнай рысай творчасці маладых з'яўляецца шырокі жанравы дыяпазон, дакладчак спыніўся на іх пэўных здабытках і недахопах у асноўных музычных жанрах.

Сур'ёзнай прафесійнай падрыхтоўкі вымагае праца ў музычна-тэатральным жанры; моладзь асвойвае яго пакуль нерашуча, і прыкладаў падобнай працы тут нямнога. Нагадаем пастаўленую Дзяржаўным тэатрам музычнай камедыі БССР апэрату Р. Суруса «Несцерка», балет У. Кандрусевіча «Бураціна», які яшчэ чакіе свайго сцэнічнага ўвасаблення, дзіцячую оперу-казку, над якой разам з тэатрам працуе Л. Шлег. Своеасаблівы вопыт у Э. Зарыцкага, які стварыў музыку да спектакля «Дванаццятая ноч» паводле У. Шэкспіра ў Рэспубліканскім тэатры юнага гледача; удалыя ўваходзіны ў сінтэтычны жанр у В. Помазава—аўтара музыкі да казкі «Арэшак» у Дзяржаўным тэатры лялек.

Сімфанічны жанр таксама ў ліку самых складаных. Тым не менш, у пленумаўскіх канцэртах ён быў прадстаўлены даволі шырока. Прагучала Другая сімфонія У. Дарохіна, змест якой ахоплівае самыя шырокія праявы рэчаіснасці; рысамі тэатральнай дэкарацыйнасці вылучаецца Першая сімфонія В. Помазава; выклікала цікавасць плячэсткая «Камерная сімфонія» А. Залётнева. Плённымі аказаліся пошукі маладых кампазітараў у традыцыйнай для беларускай музыкі сферы жанрава-праграмага сімфанізму («Зававы» В. Войціка, «Кірмашныя замалёўкі» Л. Шлег, «Прысвечэнне старо-му гораду» В. Іванова).

Нямала твораў—і вядомых раней, і прэм'ернае выкананне якіх адбылося ў час пленума—нагадаў прамоўца. Гэта канцэрт (В. Войціка — для камернага аркестра, Г. Гарэлавай —скрыпачы, Э. Зарыцкага — для саліруючых інструментаў і камернага аркестра), кантаты і араторыі («Памяць Хатыні», «Дзень маёй Радзімы», «Казачкія песні» В. Войціка, «Лірычная кантата» Г. Гарэлавай на народныя вершы, «Славіца» і «Трава-мурава» Л. Шлег, «Казка пра папа і работніка яго Балду» У. Прохарава, «Муха-цакатуха» У. Кандрусевіча). Было заўважана, што ў некаторых выпадках аўтарскае імкненне зрабіць музыку найбольш даходлівай вядзе да спрошчаных вырашэнняў задумы, як гэта здарыла-

ся ў араторыі В. Войціка «Дзень маёй Радзімы».

На жаль, мала пішацца ў жанры харавой музыкі. І гэта ў той час, калі Дзяржаўная акадэмічная капэла імя Р. Шырмы, хор Белтэлерадыё, Дзяржаўны народны хор БССР, шматлікія самадзейныя калектывы рэспублікі маюць пастаянную і вострую патрэбу ў новым рэпертуары. Пакуль варты ўхвалы толькі вопыт Л. Захлеўнага, і Л. Шлег—аўтараў арыгінальных харавых апрацовак. Разам з тым камерна-ваквальная творчасць захапляе маладых. Яны звяртаюцца да паэзіі Я. Купалы, М. Багдановіча, М. Танка, Р. Барадуліна, пасвойму «перачытваюць» А. Блока, І. Буніна, Ф. Цютчава. Прычым, заўважаецца схільнасць да буйной цыклічнай драматургіі. Для лепшых ваквальных цыклаў М. Васючкова, У. Дарохіна, В. Сярых, А. Соіна характэрныя ёмістая вобразнасць, нестандартнасць кампазіцыйных вырашэнняў. Своеасаблівыя работы ў Л. Шлег і В. Іванова на народныя тэксты: выразная фальклорная аснова спалучаецца з вострай экспрэсіўнасцю і прыёмам сучаснай музычнай мовы.

У выкарыстанні магчымасцей камерна-інструментальнай музыкі пераважае, на думку дакладчыка, даволі традыцыйны падыход. Праўда, ёсць цікавыя знаходкі ў фартэп'янным трыо В. Сярых, яе ж Санца для габоя, у фартэп'янных санатах Т. Усцінавай, В. Дамарацкага, сачыненнях В. Войціка для цымбал. Увогуле, цікавасць моладзі да народных інструментаў (домра, цымбалы, баян) радуе. Прыемна, што ў канцэртах народнага аркестра імя І. Жыноўіча гучаць творы В. Войціка, А. Друкта, В. Іванова,—але ж недастаткова іх. Трэба вітаць і падтрымліваць маладых і ў такой важнай справе, як стварэнне педагагічнага рэпертуару для музыкантаў-выканаўцаў (тут актыўна працуюць У. Буднік, У. Дарохін, А. Залётнеў, М. Літвін, Л. Мурашка, У. Прохараў, Л. Шлег).

Агульнавядома, што ў жыцці нашага народа, краіны вялікая роля належыць песні. Песня, падкрэсліў у выступленні І. Лучанок, — гэта нашы крылы, песня—наш сцяг. Моладзь верная традыцыям беларускай савецкай песні. Вядучымі тэмамі па-ранейшаму застаюцца тэмы Радзімы, Камуністычнай партыі, Ленінскага камсамола, воінскай славы, інтэрнацыянальнай пралетарскай салідарнасці, барацьбы за мір. Сведчанне гэтаму—песні, якія выконваюцца на канцэртнай эстрадзе, гучаць у эфіры: «Зямляне» У. Будніка, «Замошская рота», «Не можа сэрца жыць без Беларусі» Э. Зарыцкага, «Поле памяці», «Песня мая—камсамол» Л. Захлеўнага, «Будзьце абавязку

верныя», «Ганаруся табой, Беларусь» В. Іванова, «Аб маёй Беларусі» У. Прохарава. Аднак нявырашанымі застаюцца праблемы масавай, асабліва масавай харавой песні, праблемы жанравай разнастайнасці. Сапраўды, мала яшчэ яркіх лірычных, жартоўных, эстрадных, маладзёжных песень, дзіцячых, піянерскіх. Няма ў маладых аўтараў цікавых салдацкіх стравяных песень, песень аб спорце (між тым, беларуская сталіца—горад алімпійскі...). Адно з жажданых кампазітарам — часцей звяртацца да высокай паэзіі, у тым ліку беларускай. Словам, выпраўляючы ў жыццё песню, памятаць пра яе вялікія магчымасці ў выхаванні масавага мастацкага густу.

У выступленні І. Лучанка гаварылася пра той рознабаковы творчы ўплыў, пад які трапляе сёння кампазітарскага моладзь нашай рэспублікі. Палершае, традыцыі беларускай музыкі 30—50-ых гадоў, сфарміраваныя ў творчасці Я. Цікоцкага, В. Залатарова, М. Аладава, А. Багатырова. Па-другое, традыцыі рускай музычнай класікі і савецкага шматнацыянальнага мастацтва. Нарэшце, пэўны ўплыў сучаснай прагрэсіўнай замежнай музыкі. Працэс навучэння сарыентаваны, пераважна, на засваенне традыцый. Творчасці маладых беларускіх аўтараў уласціва больш схільнасць да акадэмічнасці, чым скіраванасць да наватарскага пошуку, а таму паўстае і праблема індывідуальнага пачатку ў музыцы. Большасць кампазітараў яшчэ толькі шукае сваю тэму ў мастацтве. Вядома, многі з іх пакуль на пачатку творчай дарогі, калі найбольш значнымі работамі застаюцца дыпломныя, якія нярэдка робяць уражанне больш ці менш удалага засваення звыклых тыпаў вобразнасці, трывала «замацаванага» тым або іншым жанрам, відам кампазіцыі. А дэпытліваць, цікавіцца, імкненне сказаць сваё слова ў мастацтве — неабходныя рысы творчай асобы, важныя кампаненты таленту. Прамоўца заклікаў моладзь пастаянна павышаць сваё майстэрства і вучыцца ў жыцці, каб ствараць музыку, адпаведную высокім запатрабаванням нашага часу.

Гаворачы пра маладых музыкантаў — членаў СК БССР і тых, хто рыхтуецца ўступіць у творчую арганізацыю, І. Лучанок заўважыў, што яны не заўсёды дастаткова актыўныя. Некаторыя выступаюць з лекцыямі аб беларускай музыцы, з'яўляюцца аўтарамі некалькіх артыкулаў у перыядычным друку, удзельнічаюць у музычных перадачах эфіру (буклет пра А. Мдзівані і радыёперадачы пра творчасць Д. Смольскага—Р. Аладава, тэлеперадачы

МУЗЫКА СЁННЯ І ЗАЎТРА

З ПЛЕНУМА ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА КАМПАЗІТАРАЎ БССР

цэртаў снежаньскага пленума праўлення Саюза кампазітараў БССР чытача знаёміла інфармацыя ў «ЛіМе» ад 21.XII.79 г.). Пра творчасць некаторых з іх мы расказвалі ў «етаж» публікацыях, будуць і яшчэ матэрыялы, прысвечаныя музыцы маладых, у тым ліку напісаных па слядах мінулага пленума. А гэтыя радкі — аб пленарным пасяджэнні, на якім абмяркоўваліся творчыя вынікі і намячаліся перспектывы дзейнасці маладых кампазітараў, вызначаліся задачы праўлення СК БССР у сьвятле пастаноў ЦК КПСС «Аб рабоце з творчай моладдзю» і «Аб далейшым паляпшэнні ідэалагічнай, палітыка-выхаваўчай работы».

Усё больш значнай у жыцці нашага грамадства становіцца роля маладой творчай інтэлігенцыі, закліканай унесці важкі ўклад у развіццё савецкага мастацтва, у справу духоўнага фарміравання і выхавання савецкага чалавека. Кампазітарская моладзь Беларусі разумее высокую адказнасць мастакоўскай місіі. Як зазначыў у дакладзе намеснік старшыні праўлення СК БССР І. Лучанок, наша моладзь з першых гадоў навучання ў кансерваторыі выходзіла на класічных узорах, глыбока засвойвае лепшыя традыцыі савецкай і беларускай нацыянальнай музыкі,

вечары», «Песенная панарама», «Рытмы маладых». Асобныя сачыненні буйной формы ўключаны ў план ленинградскага нотнага выдавецтва.

На Усесаюзным пленуме, прысвечаным творчасці маладых (1977 год), добрую ацэнку атрымалі харавая сюіта Л. Шлег «Лубок» і ваквальна-сімфанічная сюіта «Святко» Р. Суруса, араторыя В. Войціка «Памяць Хатыні», песня Э. Зарыцкага «Чьё імя великое — жэніна». Назваў дакладчык і лаўрэатаў усесаюзных конкурсаў: В. Войцік (удастоены гэтага звання за «Памяць Хатыні»), Р. Сурус («Святочны марш» для духавога аркестра), У. Прохараў (песня «Аб маёй Беларусі»); дыпламам адзначана Саната для фартэп'яна В. Дамарацкага.

Аб рэалістычнай накіраванасці творчасці маладых, аб цеснай сувязі іх музыкі з развіццём шматнацыянальнага мастацтва краіны, аб іх зацікаўленасці тэмамі шырокага грамадскага значэння сведчылі і тыя цікавыя творы, што прагучалі ў канцэртах нашага нядаўняга пленума. Аднак, аддаючы належнае дасягненням і поспехам, І. Лучанок лічыць, што не ўсё напісанае дастаткова сталае і вызначаецца прафесійнай дасканаласцю. Трапляюцца і малавыразныя

НЕПАЎТОРНАСЦЬ ІМГНЕННЯ

Іх слухаш — быццам сочыш за несманчонай, загаднава-пераменлівай плынню рані. Быццам і ты робішся часцінкай няспыннага руху — імгненняў, настрояў, абразоў, якія нельга затрымаць, паўтарыць. Ці не так успрымаюцца два своеасаблівыя музычныя «Каталогі» (кожны — на цэлае канцэртнае аддзяленне) — праграма нашых вільнюскіх гасцей?

Зноў, як і ў мінулым сезоне, мінчане аддавалі належнае ўражальнаму імпрэвізатарскаму таленту, прафесійнай вынаходлівасці, віртуознай тэхні-

насці, артыстызму, арганічнасці гэтага вядомага ансамбля—лаўрэата ўсесаюзных і міжнародных фестываляў. Канечне, расказаць пра яго незвычайную творчасць немагчыма. Трэба прыйсці на канцэрт, каб перананацца ў сур'ёзных адрозненнях Трыо сучаснага камернага джаза з Вільнюса (іраўнік В. Ганелін) ад большасці яго жанравых сабратаў.

На першы погляд іх манера музіцыраваць можа падацца эксцэнтрычнай. Сапраўды, яны не проста валодаюць некалькімі інструментамі. Яны, як ні дзіў-



Уладзімір ЧАКАСІН.



Уладзімір ТАРАСАУ.

на, здольныя і АДНАЧАСОВА іграць, скажам, на двух інструментах, узабагачаць, нават пераўтвараць іх традыцыйныя тэмбравыя магчымасці. Раз-пораз гукавая атмасфера настолькі насычаецца разнастайнымі галасамі і фармамі, выяўленчымі эфэнтамі, што ўяўляецца, нібыта іграе больш, чым трыо.

Трыо Ганеліна — гэта ансамбль індывідуальнасцей. Музычнае «я» кожнага выканаўцы, літаральна злітага са сваім інструментам, раскрываецца ў шэрагу вытанчаных сольных імпрэвізацый. То цеплынёй жывога дыхання, то вострымі энзальтанымі выказваннямі захапляе сансафон У. Чакасіна. Здыўляе пывучае вуртантанне і пшчотны меладычны шэпт ударнай устаноўкі, за якой «чаруе» У. Тарасаў. Уражвае фан-

А. Друкта «Народная песня ў творчасці маладых», «Уладзімір Дарохін»). Але яны павінны актывізаваць сваю работу ў маладзёжнай секцыі саюза, выступаць у друку, адгукацца на новыя творы беларускіх аўтараў, выказаць сваю думку ў час абмеркавання кожнага новага музычнага спектакля, знаходзіцца ў гушчыні творчага жыцця арганізацыі.

Праўленне СК БССР дапамагае маладым кампазітарам у тым, каб творы іх рэгулярна выконваліся на «музычных серадах», наладжвае і аркестравыя праслухоўванні буйных сачыненняў. І вось скліканы пленум — важнае мерапрыемства для ідэйна-мастацкага росту маладога кампазітарскага пакалення, падзея ў жыцці ўсяго творчага саюза. Раней ужо была зроблена выснова, што часцей трэба практыкаваць справядзачы маладых, больш глыбока аналізаваць іх творчасць і прыняцёва разглядаць усю дзейнасць пачаткоўцаў, якія выходзяць на шырокую дарогу мастацтва. Была створана ў саюзе маладзёжная секцыя, якая, паводле слоў дакладчыка, зрабіла ня мала добрага і каштоўнага для развіцця і станавлення пачынаючых аўтараў, садзейнічала іх далучэнню да творчых спраў. Праўленне павінна больш уважліва і паслядоўна ставіцца да выхавання маладых кадараў, падтрымліваць ініцыятыву студэнтаў — кампазітараў, музыкантаў, — наладжваць кантакты з тымі, хто дае новым творам пуцёўку ў жыццё. Уваходзіць у свет шырокага літаратурна-мастацкага асяроддзя маладым трэба і самастойна, бо ёсць тут таксама добрая падтрымка — рэспубліканскія семінары навуковай і творчай моладзі.

Адзначышы многае з таго, што зроблена і робіцца саюзам для яго папаўнення, дакладчык спыніўся далей на пытаннях прапаганды беларускай музыкі, умацавання кантактаў СК з філармоніяй, музычнымі тэатрамі, іншымі творчымі арганізацыямі рэспублікі, з мастацкай самадзейнасцю. Кіраўніцтву саюза трэба хадзіць аб павелічэнні магутнасцей нотнага выдавецтва, аб стварэнні беларускага філіяла фірмы «Мелодія» і аддзялення Усесаюзнага бюро прапаганды савецкай музыкі, аб будаўніцтве Дома кампазітара і г. д. А маладым было пажадана больш актыўна ўдзельнічаць у грамадскай рабоце, часцей сустракацца з працаўнікамі прамысловасці і сельскай гаспадаркі, воінамі, студэнтамі, школьнікамі — з тымі, для каго яны пішуць свае творы.

Удзельнікі дыскусіі абмеркавалі праблемы, пастаўленыя ў дакладзе. Сваімі думкамі аб творах, якія прагучалі ў кан-

цэртах пленума, дзяліліся музыкантаў Г. Глушчанка, Р. Аладава, Л. Мухарынская, Т.Шчарбакова, Э. Язерская, В. Савіцкая, кампазітары С. Картэс, А. Сонін, У. Шапавалаў (Кіеў), С. Бірукоў (Масква).

Аб праблемах крытыкі і самакрытыкі, аб падрыхтоўцы публіцыстаў, якія пісалі б пра з'явы нашага мастацкага жыцця, аб стварэнні ў музычным асяроддзі ўмоў, спрыяльных для творчага росту, гаварылі кампазітары А. Друкт, Л. Шлег, музыкантаў Л. Сцяпура, В. Сіско.

У выступленні прарэктара Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. Луначарскага К. Сцепанцэвіч адзначаліся недахопы арганізацыі вучэбнага працэсу. Будучага піяніста пачынаюць рыхтаваць з шасцігадовага ўзросту, у той жа час як чамусьці лічыцца, што для авалодання прафесіяй кампазітара дастаткова пяці студэнцкіх гадоў. Неабходна аднавіць у кансерваторыі падрыхтоўчае аддзяленне для кампазітараў, а таксама даць магчымасць усім выпускнікам па гэтай спецыяльнасці ўдасканаліваць сваё майстэрства ў асістэнтуры-стажыроўцы. І педагогам кансерваторыі, і Саюзу кампазітараў трэба таксама сур'ёзна ўзяцца за справу выяўлення творчых талентаў — у школах, у студэнцкім асяроддзі, у самадзейнасці.

Пленум разгледзеў і важнае арганізацыйнае пытанне — пытанне адбору твораў у канцэртныя праграмы. У прыватнасці, Р. Аладава адзначыла, што імкненне да «ўсеагульнага паказу» зрабіла рабочы рытм пленума вельмі напружаным. (Асабліва няўдала была складзена праграма грувасткага, зацягнутага канцэрта з твораў студэнтаў). Шматлікасць сімфанічных прэм'ер—з'ява прыемная, але падобныя канцэрты ўспрымаць складана, можа нават узнікнуць адчуванне «адволькавасці». Разам з тым, паказ сачыненняў асобных аўтараў нагадваў рэтраспектыву, хаця можна было прадставіць на пленуме і цікавыя навінкі.

Надзённая задача праўлення, партыйнай арганізацыі СК БССР—удасканаліваць ідэйна-выхаваўчую работу, шырэй далучаць моладзь да грамадскага жыцця арганізацыі, накіроўваць імкненні маладых кампазітараў на стварэнне музыкі, у якой гучала б тэма сучаснасці, музыкі, якая папаўняла б рэпертуар прафесійных выканаўцаў, самадзейных калектываў, народных і вакальна-інструментальных ансамбляў. Міне колькі часу—і атрад сённяшняй моладзі стане творчым ядром беларускай кампазітарскай школы. Гэта ад іх, маладых, залежыць, якая музыка будзе гучаць заўтра.



Вячаслаў ГАНЕЛІН.

Фота А. ДЗМІТРЫЕВА.

тазія ў інтанацыях і рытмах «шматстаночніка» В. Ганеліна... Іх слухаеш — быццам ачунаешся ў поліфанію навакольнага жыцця. У плыні безупынных

музычных імгненняў адчуваеш пульс складанага і неспакойнага XX веку.

С. ВЕТКА.

БЫВАЕ Ж ТАК: амаль у палове вясковых хат жывуць адны сваякі — цэлыя роды. З такой вёскай і яе жыхарамі пазнаёміла гледачоў тэлеперадача «У Гарах маё сэрца» (з цыкла «Памяць»). У вёсцы Горы Горацкага раёна жывуць Малаховы, Емяльяны, Бандаровы. Добрыя, працавітыя людзі. Памомныя хлебаробы. Пра іх, сваіх землякоў, збіраўся напісаць кнігу доктар гістарычных навук Д. І. Пагуляеў...

Павольна, няспешна вядзецца кінарасказ: разгорнутыя панарамы дзівосных краявідаў, партрэты прыгожых людзей. Пранікнёная мелодыя, што суправаджае гэтыя кадры, на дзіва адпавядае настрою кінакамеры. Прыемны мужчынскі голас нешматслоўна каменціруе кінастужку, дапаўняе адчуванне гармоніі і настройвае на задушэўны лірычны лад, які не знікае ўжо да канца перадачы.

Сцэнарыст І. Заяц, рэжысёр В. Гумілеўская, кінааператар У. Васілеўскі, гукарэжысёр Т. Сабірайская, тэкст чытаў артыст В. Анісенка, рэдактар Ю. Нікалаеў.

ХАЙ «ПАМЯЦЬ» НЕ ГАСНЕ...

Перадача атрымалася. І, безумоўна, таму, што кожны з яе стваральнікаў працаваў над ёй творча і прафесійна.

Мы не выпадкова пачалі з кінакадраў, з таго, што называецца зрокавым радам. Звычайна ў дакументальных перадачах, якія ідуць штодзень, кіназдымкаў амаль не заўважаеш, у лепшым выпадку, яны толькі ілюструюць тэкст, хоць і знятыя больш-менш удала тэхнічна, ды, на жаль, не вылучаюцца вобразным вырашэннем. Існуе нават такое сцвярджэнне, што дакументальная камера «бесстаронняя». Камера, бадай, так, але ж гледзячы ў каго яна ў руках.

Кожны кадр перадачы «У Гарах маё сэрца» зняты з сімпатый да людзей, да зямлі, яе краявідаў. Падумалася, што менавіта кінакадры, знятыя з пэўным настроем, паслужылі камертонам для астатніх кампанентаў перадачы. Аператар шчыра любіць сваіх героямі. Для здымак ён выбірае самую выгядную кропку, самы лепшы ракурс. Ён ставіць людзей проста пера аб'ектывам і здымае іх так, як на старых «сямейных» фотаздымках.

Такі прыём, дарэчы, нярэдка цяпер ужываецца і ў выяўленчым мастацтве, асабліва ў жанры партрэта. Зварот да такой формы выяўлення чалавека па-новаму ўраджае, бо кіназдымкі даюць пэўнае вобразнае рашэнне, за якім адчуваецца пазіцыя аўтара-аператара.

Дакладна разлічаны, па-мастацку пабудаваныя кінакадры не надакучаюць, яны прымушаюць уважліва сачыць за перадачай. За характарыстыкамі людзей—дзядоў і ўнукаў, настаўніцы і школьнікаў, агранома, даяркі, старшыні калгаса. Людзі проста, па-свойму расказваюць пра сваё жыццё, пра сваю працу, пра сваю прыналежнасць да гэтай зямлі: «Дзе радзіўся, там і прыгадзіўся» — не без гонару і вельмі трайна скажа адзін з вяскоўцаў.

...Але прычым жа тут «Памяць»? — задаеш сабе пытанне ў нейкую хвіліну. У перадачах гэтага цыкла нас знаёмілі з гераічнымі старонкамі мінулага, з незвычайнымі лёсамі людзей, якія змагаліся ў дні Кастрычніка і грамадзянскай вайны. А тут гаворка пра дзень сённяшні... Але ж за яго змагаўся і загінуў ураджэнец вёскі Горы Міхаіл Мандрюк — самы першы старшыня рэўкома на Анадыры, які стаў прататыпам галоўнага героя мастацкага фільма «Начальнік Чукоткі»!

Пра яго, пра сваіх землякоў нам і расказалі жыхары вёскі Горы. Духоўная пераемнасць пакаленняў, непарыўная сувязь часоў — тэма новай перадачы з цыкла «Памяць».

«Мы памятаем сваіх землякоў, ганарымся імі. А якую памяць па сабе пакінем мы ў нашых нашчадкаў?» На такое пытанне, думаецца, пераканаўча адказвалі героі перадачы, хоць менавіта такія словы і не былі сказаны. І тут дарэчы прыгадаць А. Каплера, які ў адным з каментарыяў гаварыў: «Пра што б ні была перадача — пра сельскую гаспадарку ці пра тэатр—трэба імкнуцца ўзняць размову на маральную і чалавечую вышыню»... І добра, што рэдакцыя знайшла мастацкі ход, каб працягнуць адзін з удалых публіцыстычных цыклаў, які быў прысвечаны 60-годдзю БССР і не спынены пасля святкавання ўрачыстай даты Варта яго працягнуць і разнастаіць. Дазволім толькі такую заўвагу. Помніцца, аналізуючы перадачы цыкла, крытыкі падкрэслівалі, што ў выніку пошуку была знойдзена нарэшце найбольш удалая форма: ад дакумента, ад хронікі — да жывога слова ўдзельнікаў падзей; ад каментарыя гісторыка — да вядучага ў кадры, які ў пазіцыі сённяшняга дня асэнсоўвае падзеі мінулага. Гэта надарала перадачам большую эмацыянальнасць, журналісцкую ўсхваляванасць, нарэшце, тэлевізійнасць. Думаецца, што ў апошняю перадачу вядучы мог бы ўнесці нейкія свае фарбы, надаць ёй крывы нерв, асабістыя адносіны да матэрыялу. Відаць, не варта адмаўляцца ад таго, што ўжо было знойдзена і што «працава-а» на якасць перадачы.

Р. БАКУНОВІЧ.

Міколу Аўрамчыку — 60

Вядомаму беларускаму паэту Міколу Аўрамчыку — 60. У сувязі з гэтым праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала яму прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Мікола Якаўлевіч!

Горача вітаем Вас, вядомага беларускага паэта, у знамянальны для Вас дзень — дзень шасцідзесяцігоддзя.

Ваша юнацтва супала ў часе з грознымі гадамі Вялікай Айчыннай вайны. З самага яе пачатку Вы былі ў радах Савецкай Арміі, змагаліся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі на Волхаўскім і Паўночна-Заходнім франтах.

Пасля вайны Вы пільна супрацоўнічалі ў рэдакцыях газет

«Чырвоная змена», «Літаратура і мастацтва» і часопісе «Полымя».

Свае першыя вершы Вы надрукавалі ў 1938 годзе. З гэтага часу пачынаецца Ваша актыўная і шматгранная творчая дзейнасць. Вашаму плуру належыць шэраг кніг паэзіі, у прыватнасці: «Пярэдні край», «Шляхамі дружбы», «Ключы жураўліныя», «Сустрэча былых наагонаў», «Універсітэцкі гарадон», «Агледзіны», «Дрэва дружбы», «Радовішча» і іншыя.

За зборнік вершаў «Сустрэча былых наагонаў» у 1964 годзе Вы атрымалі рэспубліканскую Літаратурную прэмію імя Я. Купалы. Ваша творчая палітра багатая на яркія самабытныя фарбы. Кожны Ваш

ПАРОЛЬ У ПАЭТАЎ А

Бываючы ў добрым настроі, ён любіць паўтараць словы: «Паэзія павінна быць, як дынаміт». Я ведаю, што пад «дынамітнасцю» паэзіі ён разумее не знешнюю грывучасць, не паказны тэмперамент халоднага сэрца, а тую сілу, той высокі агонь, які выкрасаюць у чалавечай душы сапраўдныя паэтычныя радкі. Сам ён у сваёй паэзіі мяккі, шчымы і лірычны, але я заўсёды помню, што ён, гвардыя радавы дывізіёна «кацюш», няскораны вязень фашыскага п'якельнага Рура, напісаў:

...Каб маё сэрца стаць магло гранатай,
Шпурнуў бы яго зараз у анно!

Шмат цёплых сардэчных слоў хочацца сказаць у дзень шасцідзесяцігоддзя яму, цудоўнаму чалавеку, выдатнаму паэту, лаўрэату Літаратурнай прэміі імя Я. Купалы, майму старэйшаму сябру, Міколу Якаўлевічу Аўрамчыку. Ды ў яго вельмі многа сяброў — і ў Беларусі, і ў Расіі, і на Украіне, і на Таймыры, і ў Ташкенце. Такія людзі, як ён, створаны для верных сяброў і для далёкіх дарог.

Колькі нас, маладых і ўжо не вельмі маладых паэтаў, прайшло ў свой час каля яго рэдактарскага стала ў «Маладосці». Колькі ён, нястомны астраном паэтычнага неба, адкрыў зорак і зорчак, што ззяюць сёння, кожная па-свойму, у нашай літаратуры.

Я люблю назіраць, як ён гутарыць з маладымі аўтарамі. Гэта называецца «ра-

бота з аўтарамі», але гэта не столькі работа, якая дзвюх паэтычных душ, і шчырасці і даверу. Паэты і зразумее паэта, чык з тых рэдкіх людзей бы чужыні, аднак, заўважце на голас Паэзіі. І ён чыі гэта — арганічна ні і фальшу. Пароль у Сумленне.

Некалькі разоў мне і паць разам з ім на літачах. Прыгожы, падцягнвы, ён выходзіць на сцэну жмурвае вочы. Голас гучны, але чысты і ўсміхніцца да кожнага сэрца якімі радаснымі ўсмешкамі ладзёжная зала лірычных верш «Вяснушкі», і як з трывожна-строгімі вочы дзяўчат, калі паэт пачынае знаць рай ваш залаты...» вяртаючы словы, пранесеныя шысцкага рабства. Яшчэ раконваўся я ў незвычайнага слова, калі ён мудрым чэсным чалавекам нагадаць яшчэ адну думку ў мяне, калі я выступаў Якаўлевічам. Некаторы адмаўляюцца ад такіх тупленняў — маўляў, ні мы не артысты, наша

ТРЫЦЦАЦЬ ГАДОЎ назад прыехала ў вёску Гнеўчыцы Іванаўскага раёна маладая настаўніца Яўгенія Іванаўна Дынько. Шчырая, энергічная дзяўчына хутка заваявала павагу вяскоўцаў. Гнеўчыцы здавён славіліся самабытным песенным і танцавальным мастацтвам. Мо таму калгаснікі з такім энтузіязмам адгукнуліся на прапанову Яўгеніі Іванаўны стварыць свой

нымі артыстамі і іх мастацкім кіраўніком з'явілася адказам на тэму семінара «Роль інтэлігенцыі ў рабоце культурна-асветных устаноў». Таму што душою калектыву ўсе трыццаць гадоў яго існавання былі сельскія інтэлігенты — выдатнік народнай асветы БССР Я. І. Дынько і яе сяброўка, заслужаная настаўніца БССР Л. А. Драздова.

Менавіта на гэта ў сваім вы-

НЕ ПА АБАВЯЗКУ, З ДУШОЮ

фальклорна-этнографічны калектыву. Самі пашылі для сябе касцюмы. На рэпетыцыі ішлі цэлымі сем'ямі. Цяпер «Гнеўчыцкія вячоркі», «Дажынкi», «Шчадруху» ў выкананні ўдзельнікаў калектыву добра ведаюць далёка за межамі Брэстчыны. Тройчы самадзейныя артысты калгаса «Беларусь» з поспехам выступалі на абласной сцэне, дэманстравалі сваё мастацтва па абласным тэлебачанні і ў Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

Для ўдзельнікаў абласнога семінара загадчыка аддзела культуры гаррайвыканкомаў, дырэктараў раённых і гарадскіх дамоў культуры, які адбыўся ў Іванаўскім раёне, сустрача з гнеўчыцкімі самадзей-

ступленні звярнула ўвагу ўдзельнікаў семінара намеснік загадчыка кафедры культасветработы Мінскага інстытута культуры Ж. Сісельнікава. Яна адзначыла, што ў кожным калгасе, саўгасе сёння працае вялікі атрад інтэлігенцыі: настаўнікі, спецыялісты сельскай гаспадаркі, медработнікі. Ні падаркі, далёка не заўсёды яны працуюць у кантакце з культурна-асветработнікамі, дапамагаюць ім, удзельнічаюць у рабоце клубаў. А між тым, сярод і нямаюць здольных спевакоў танцораў, дэкламатараў, дынамічных арганізатараў мастацкай самадзейнасці. Пастаянна ўдзел інтэлігенцыі ў дзейнасці ўніверсітэтаў культуры, аматарскіх аб'яднанняў, музычных мастацкіх салонаў, гурткоў

родных умельцаў», адносячы да гэтай катэгорыі ўсіх — кваліфікаваных майстроў, рамеснікаў-самавучак, нарыхтоўчыкаў сыравіны.

Майстры — надомнікі пераважна людзі сталага ўзросту. Узровень іх майстэрства, звычайна, не высокі. Многія рамёствы патрабуюць пэўных умоў — хоць бы месца для работы. Сёння ў вёсках такія ўмовы яшчэ ёсць. Але ўсё больш жыхары вёсак перася-

гаворка ідзе пра сучаснае пераасэнсаванне традыцыйных форм, арнаментальных матываў, асваенне новых тэхналагічных працэсаў і прыёмаў апрацоўкі матэрыялаў. Народныя майстры павінны быць ахоплены пастаяннай вучобай. Формы яе могуць быць розныя: кансультацыі і творчыя сустрэчы з майстрамі дэкаратыўнага мастацтва адпаведнага профілю, пастаянныя дзеючыя семінары, наведванне музеяў і г. д.

Выдатныя вынікі дае сумесная работа мастака і народнага майстра — ёсць станоўчы вопыт такога супрацоўніцтва.

Немалую карысць маглі б прынесці факультэты народных універсітэтаў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Такія факультэты паспяхова працуюць, напрыклад, у Іванава-Франкоўскай вобласці УССР. Маглі б яны працаваць і пры многіх фабрыках мастацкіх вырабаў нашай рэспублікі.

На наш погляд, недастаткова настойліва вырашаецца яшчэ і такая праблема, як прыход у промыслы моладзі. Спадзяюцца на яе стыхійны прыток не даводзіцца, бо ў сем'ях, за рэдкім выключэннем, майстар ужо не выходзіць. Любоў да пэўнага віду народнага мастацтва, да яго гісторыі можа быць разбуджана і выхавана ў школе, у гуртку ці студыі, спецыяльнай вучэбнай установе. Нам здаецца, заслугоўвае ўвагі вопыт Івянецкай фабрыкі мастацкай керамікі. Тут пры ганчарным цэху створаны дзіцячы гурток «Юны ганчар». Вучні малодшых і старэйшых класаў пад кіраўніцтвам мастака Уладзіміра Слінькова і майстра Міхаіла Звярко авалодваюць складаным і, у той жа час, незвычайна цікавым ганчарным мастацтвам: лепяць гліняныя цацкі, хатні посуд, распісваюць дэкаратыўныя сподкі і пано, спрабуюць сілы на ганчарным крузе. Для многіх дзяцей, якія займаюцца ў гуртку, гэта не проста забава, а авалоданне сямейнай прафесіяй: тут жа, на «ганчарцы», працуюць іх старэйшыя браты, бацькі, працавалі ў свой час і іх дзяды...

З народнымі мастацкімі рамёствамі школьнікі знаёмяцца ў Слуцку, Бабруйску, Брэсце, Магілёве, Пінску, Полацку і іншых месцах, дзе захаваліся і працягваюць развівацца народныя мастацкія промыслы. Але гэтага мала. Для падрыхтоўкі майстроў па асноўных відах промыслаў неабходна спецыяльнае вучылішча. Тут мы павінны агаварыцца. У нас у рэспубліцы шмат гадоў рыхтуе спецыялістаў Бабруйскае ГПТВ-15. Але, па-першае, аднаго вучылішча — мала. А, па-другое, — выпускнікі гэтага вучылішча далёка не заўсёды падрыхтаваны з улікам характару мастацкіх промыслаў рэспублікі. Пра гэта пісалася і гаварылася нямаля, але практычна нічога не мяняецца. Ці не час разабрацца ў адпаведнасці вучэбных праграм тым задачам, якія павінны вырашаць гэта вучылішча?

Такім чынам, праблем, якія звязаны з паляпшэннем ідэяна-мастацкай якасці прадукцыі народных мастацкіх промыслаў, нямаля. Мы спыніліся на некаторых — на залежнасці якасці прадукцыі ад наяўнасці кваліфікаваных кадраў, расстаноўцы сіл і праблем сыравіны. Не менш важнае значэнне мае і кампетэнтнасць кіраўніцтва на кожным участку — і творчым і вытворчым. Кіраўніцтва народнымі мастацкімі промысламі, павінна быць больш гнуткім, улічваць сучасныя патрабаванні і навукова абгрунтаваны аналіз перспектывы іх далейшага развіцця.

Ф. ВАЛАДЗЬКО.

СТВА ЦТВА

ляюцца ў добраўпарадкаваныя кватэры гарадскога тыпу, мяняюць лад жыцця. Ці захавецца ў новых умовах народны майстар — надомнік?

Народным мастацкім промыслам патрэбны мастакі — спецыялісты ў розных відах дэкаратыўнага мастацтва, якія былі б здольныя ствараць узоры для тыражыравання. Імі і павінны быць укамплектаваны мастацка-эксперыментальныя лабараторыі Упраўлення мастацкай прамысловасці БССР і мастацка-эксперыментальныя ўчасткі на фабрыках мастацкіх вырабаў.

У сённяшнім разуменні «народны майстар» — гэта рамеснік — мастак, які развівае на новай аснове прынцып і формы народнай мастацкай культуры. Кожны выраб такога майстра ў значнай ступені унікальны, непаўторны і ўзнавіць яго можа толькі ён сам ці яго бліжэйшыя вучні і памочнікі пад яго кіраўніцтвам.

Віртуознае валоданне тэхнік, майстэрствам, веданнем рамяства з усімі яго сакрэтамі і тонкасцямі — вось чым вылучаецца кожны сапраўдны майстар: ткачыя, ганчары, рэзчыкі па дрэве... Такіх майстроў у нас многа. Гэта Вера і Міхаіл Дзегцярэнькі, якія сваёй творчасцю паклалі пачатак прамысловай інкрустацыі саломкай (Жлобін), Вера Гаўрылюк (Брэст), Кацярына Арцёменка (Магілёў), Таіса Агафоненка, Ларыса Лось, Лідзія Главацкая (Мінск), якія адрадылі на новай аснове пляценне з лазы; рэзчыкі па дрэве Змітрок Сакажынскі, Анатоль Міхеенка; ганчары Антон Такарэўскі, Іван Маўчановіч, Міхаіл Звярко; ткачыя вёсак Неглюбка і Моталь і іншыя, намаганнямі якіх у свой час была прыкметна абноўлена прадукцыя мастацкіх промыслаў. Ёсць яшчэ шматлікі атрады майстроў — выканаўцаў, якія паўтараюць, тыражыруюць узоры — эталоны і з'яўляюцца штатнымі рабочымі прадпрыемства або майстрамі — надомнікамі.

Да асобнай катэгорыі трэба аднесці групу рамеснікаў — самавучак. Яна значная сярод майстроў — надомнікаў. І яны, на жаль, часта ствараюць псеўданародныя вырабы, якія, зноў жа скажам, — на жаль, засмечваюць вітрыны не толькі сувенірных аддзелаў магазінаў, кіёскаў, але нават прылаўкі фірменных магазінаў і салон — магазін Мастацкага фонду БССР.

Прыцягваючы ў сферу народных промыслаў таленавітых рамеснікаў-самавучак, клапацічыся аб павышэнні іх кваліфікацыі, неабходна стварыць больш дзейсны заслон супраць яўнай безгустоўнасці, антымастацкіх бразготак.

Як паказвае практыка, усе народныя майстры маюць патрэбу ў пастаяннай метадычнай дапамозе, асабліва, калі

«СЯРЭДНЯЯ ШКОЛА № 81. Упершыню адкрываюцца эксперыментальныя тэатральныя класы 7—8—9 а базе тэатра-студыі «Стэрэа» пadoўжаным днём навучання. Вывучаюцца: акцёрскае і рэжысёрскае майстэрства, сцэнічная мова, харэаграфія, сцэнічны рух, фехтаванне, каратэ, крабатыка, гісторыя тэатра. Ірымаюцца асобы без моўных дэфектаў...» (Са школьнай б'явы).

...Пераплеценныя кветкамі рэлі бязгучна калышучы зусім ную дзяўчыну, амаль дзіця — тонкія рукі, светлы, адухоўены твар, гарачыя вочы... Яна аворыць пра сваё каханне, каханне нечуванае, непаўторнае. Іразрысты голас свірэлі выдзіць ясную, шчымлівую мелодыю...

Такой амаль год назад я бачыла Джульету ў спектаклі «Рамэа і Джульета» маладзёжнага эксперыментальнага тэатра-студыі «Стэрэа» Фрунзенскага раёна і РК ЛКСМБ Мінска. Кіруе калектывам дыр Сяргеевіч Таліпаў.

Адкуль узялася, як з'явілася студыя? Спачатку быў сапраўдны драмгурток у аднаго школа Фрунзенскага раёна. Толькі малады кіраўнік у сябе даволі «дзіўна» — дзяцей у гурток запрашаў прамі з вуліцы, іншых школ, нават «цяжкіх» падлеткаў, у якіх Таліпаў здолеў разгледзець тое, чаго не ўбачылі іншыя. Потым калектыв са школьнага стаў гуртком раённага Дома піянераў, затым — студыяй. Вось і ўся «эвалюцыя», на якую пайшло ўсяго чатыры гады. Або цэлых чатыры гады...

Да таго часу, калі гурток ператварыўся ў студыю, калектыв ужо меў у рэпертуары «А досвіткі тут ціхія...», «Маскоўскія канікулы», нарэшце — «Рамэа і Джульету».

Цяпер у распараджэнні студыі актывая зала ў будынку тыпавай школы з некалькімі пакоямі, якія абсталяваны пад грэмерную, касцюмерную, рэжысёрскую. І ўсё зроблена сваімі рукамі — ад самых дробных дэталей касцюмаў да сцэнічных дэкарацый.

На першы погляд можа падацца, што студыя «Стэрэа» ідзе шляхам добра вядомага

АБУДТАЛ

маскоўскага маладзёжнага эксперыментальнага тэатра на Чырвонай Прэсні пад кіраўніцтвам В. Спясіўцава. На самай справе — і там і тут — і пакуты «ранніх» часоў, і «Рамэа і Джульета», і поўная дэмакратыя, самакіраванне, калегіяльнасць, нават у выбары рэпертуару, і ўрачысты абрад пасвячэння ў студыі. Але ў «Стэрэа» ёсць нешта адметнае, напрыклад, студыйныя класы і тое, што калектыв складаецца толькі з адных вучняў. Адным словам, самадзейнасць у лепшым значэнні гэтага слова. Нават музыку да «Рамэа і Джульеты» напісаў самадзейны кампазітар В. Казбанаў.

Амаль сто дзяцей прыходзяць пасля звычайных школьных урокаў сюды, на вуліцу Чыгладзе, 29. Прыходзяць, каб вывучаць акцёрскае і рэжысёрскае майстэрства, сцэнічную мову, харэаграфію і робяць гэта



Сцэна са спектакля «А досвіткі тут ціхія...»

СУСТРЭЧА Ў Д

У выставачнай зале Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза мастакоў праходзіла выстаўка работ Анатоля Гаршкова і Анатоля Клімянікова. Яны суседзі па майстэрнях, мастакі розныя па ўзросту, творчых паміж іх, Выстаўка — справядзача за некалькі гадоў работы, невялікі прыпынак манументальных мазаік і росліннік іх сумеснай працы, але на выстаўцы яны гавораць кожны за сябе — сваімі станковымі творами. Свет нашага сучасніка з яго трывогамі, адкрыццямі, спадзяваннямі паўстае перад намі.

Вось зала, дзе размяшчаецца экспазіцыя Анатоля Гаршкова. «Аўтапартрэт»... У срэбным моіве — чалавек. Працяг вакол яго, здаецца, не мае меж: у карціне ўсё можа знікаць і з'яўляцца зноў. Чалавек і рыўна звязаны, зліты з зямлёю, з кветкамі і шапатнімі асеннімі дрэвамі. У той жа час ён, здаецца, рухаецца нам на сустрэчу. Гэта работа — шчыры расказ аўтара пра сябе, пра рыўна звязана з прыродай роднай зямлі, трапятлівасцю душы,

яе адкрытасцю самаму патаемнаму. Мастак як бы стварае свет — рука прыціснута да грудзей, спрабуючы ўлагодзіць, суцішыць сэрца. У другой руцэ — лёгкая свіцёлка, сімвал творчага натхнення...

Гэтак жа лірычна раскрываецца нам і пейзаж «Забутыя пісьмы»: велізарная прастора мхоў і неба, у ім няма людзей, але ёсць іх жыццё, складанае, поўнае любові, цяжкіх і барацьбы. Нехта некаму пісаў пісьмы, укладваючы ў іх душу, але вась яны забытыя і пачалі свае вечныя вандраванні. Мастак у сваіх вандрунах па тундры часта сустрапаў у мхах абрыўкі, канверты згубленых пісьмаў. Пейзаж уяўляе мноства адценняў чалавечых пачуццяў. Кампазіцыйна ў ім усё незвычайна проста: гарызонт і неба з канвертамі-воблакамі.

Анатоль Гаршков многі ездзіць, назірае — свет адкрываецца перад ім не толькі ў канкрэтных жыццёвых сітуацыях, але праз багацце ўнутраных падзей, перажыванняў, настрояў, пачуццяў. Таму ў яго работах ціха сумуе зімовы заход сонца (анварэль «Паўночнае сонца»), адкрываюць свае таям-

ПІЕМСТВЫ

пад пахі, нясе. Настрой паз-
тычны стварае зімачка-зіма.
Яўген Мітрафанавіч на мо-
мант прыпыніўся, крэкнуў.
Цюкнула ў галаву: «Хораша ва-
кол, а мерапрыемстваў па пад-
рыхтоўцы да зімы няма. Зараз
жа вазьмуся...» І ён пакрочыў
хутчэй.

У кабінце на паўсядзёны —
папкі са справамі аб ахове
прыроды. Дастаў з паліцы адну:
«Яі папярэдзіць забруджванне
навакольнага асяроддзя». Па-
гартаў ануратна падшытыя і
пранумараваныя паперы, зір-
нуў у анно. А над заводскай
трубой матляецца вялізны чор-
ны хвост... Паклаў на месца
папку. Сеў за стол. У галаве ўжо
роіліся мерапрыемствы. Заста-
лося толькі запісаць па параду-
ку: «Узняць пытанне... заваст-
рыць... паставіць рубам...» На
нейкую хвілю заплюшчыў во-
чы і ўявіў: робіцца усё — ні-
бы па шчупаковым загадзе.

Пашкроб за вухам самапіс-
най і пачаў корпацца ў папе-
рах.

Р.БОХАН.

ДА МІХЕДА

час».

ўнены — не заходзь!»

золата».

!»

грэх».

Б. КАВАЛЕРЧЫК.

БЕЗ МАРАЛІ

ДЫМ І ВЕЦЕР

— Ты заўсёды мне падпарад-
коўваешся, — сказаў дым вет-
ру. — Дзьмеш услед за мною.

ШТО ВАЖНЕЙ

Розуму, як лічыць Асёл, у
іго дастаткова. Не хапае высо-
кай пасады.

СВЯЦІЛА

Калі змрон ахутае зямлю,
дык Светлячок лічыць сябе
сонцам.

СЦІПЛАСЦЬ

Сава хвалілася празорліва-
цю:
— Я нават уначы выдатна ба-
чу.

А як яна бачыць днём, сціп-
ла прамаўчала.

С. ПАЦЕМКІН.

Тлумачальны слоўнік

НАВУШНІК — паллёпнік.
КАРТУЗ — картачны туз.
ЛЯНОТА — нота ля.
САЛІСТ — засольшчык.
АБУРАНЫ — пафарбаваны ў
буры колер.
МАЛАКАСОС — даільны апа-
рат.
БЫЛЬНІК — мемуарыст.
ЦЫРКУЛЯРКА — артыстка
цырка.
ДУБЛЯЖ — павалены дуб.
ДЗЕЙНІК — актывіст.
ПАДКІДЫШ — мячык.
МАРНАТРАВЕЦ — дрэнны на-
сец.

Б. МАРОЗ.

АСЦЯРОЖНЫ

У ягоных эпіграмах
Няма імён, не выпадкава:
Хай героі сьле самі
Пазнаюць беспамылкова!..

А. МАХНАЧ.

Паўло ГЛАЗАВЫ

БАЙКА ПРА КРЫТЫК

Націшчу злому мышаня
Крычала:— Дурань ты! Свіння!
Ты паразіт! Ты абармот!
Плывала я на ўвесь твой род!
І шмат лшчэ падобных слоў!
Тады яно сказала смела:
Кот—ля нары чанаў улоў,
А мышаня — ў нары сядзела.
Бывае так сярод людзей:
Начальства лаюць, іх дзяцей,
Ды, пераважна, не на сходах.
А па кутках, на агародах.
Ёсць знізу крытыка, згары,
А ёсць, выходзіць, і з нары.

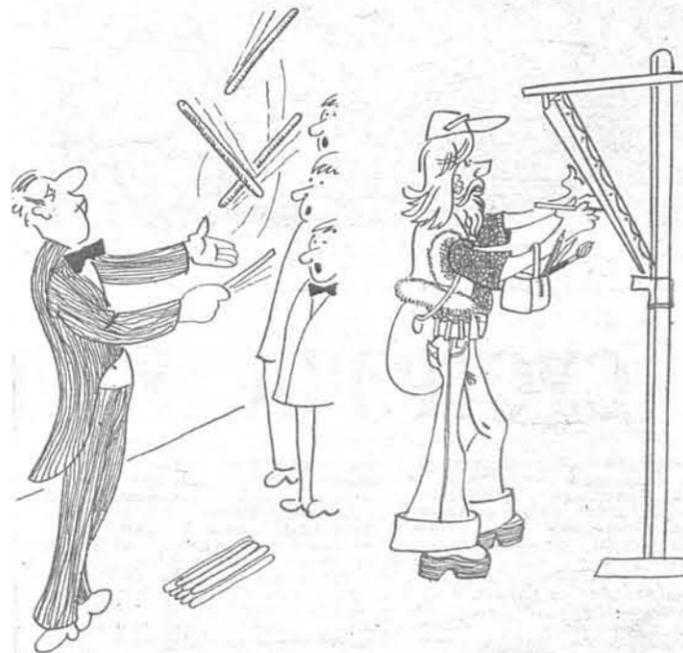
Пераклаў з украінскай
М. БАЗАРЭВІЧ.

Мікола ДЗМІТРЫЕУ

ПЕРАСТАРАЎСЯ

Складаў паэт жанчынам оды,
І нарабіў сабе ён шкоды.
Надрукаваць не ўспеў багата,
Як жонка вытурыла з хаты.
Цяпер ён, каб дабіцца міру,
Друкуе на жанчын сатыру...

Пераклаў з украінскай
Л. ПРАНЧАК.



«Таленавіты» дырыжор.

«Сучасны» мастак.
Мал. А. ГАРМАЗЫ.

Заха-

на-
нага
тыч-
ы і
злія-
і —
тэк-
зела
м і
кага
фо-
2-85,
3-64.

Галоўны рэдактар Алякс АСІПЕНКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Ефрасіння БОНДАРАВА, Барыс
БУР'ЯН, Мікола ГІЛЬ [адказны сакратар], Уладзімір
ГНІЛАМЕДАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕЎ, Канстанцін
ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,
Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдак-
тара], Уладзімір НЯФЕД, Нічыпар ПАШКЕВІЧ,
Аляксей ПЫСІН, Міхаіл САВІЦКІ, Барыс САЧАН-
КА, Язэп СЕМЯЖОН, Юрый СЕМЯНЯКА, Юлія
ЧУРКА.